

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

DE OFFENTLIGE EXAMINA

I

RÖNNE HÖIERE REALSKOLE

I JUNI OG JULI 1863.

.

RÖNNE.

TRYKT I COLBERGS ENKES BOGTRYKKERI.

Indbydelsesskrift

til

de offentlige Examina

i

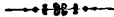
Rønne højere Realskole

i Juni og Juli 1863.

INDHOLD.

1. Kong Agis den Tredie af Sparta. Af Adjunct J. P. Bang.
2. Skoleefterretninger.

RØNNE.

Trykt i Colbergs Enkes Bogtrykkeri.

KONG AGIS DEN TREDIE
AF SPARTA.

Kilderne til hosstaaende Afhandling ere: Plutarchs Agis, Schoemanns Udgave af Plutarchs Agis og Cleomenes, Hermanns Griechische Staatsalterthümer.

I.

„Pengebegjærighed ene, ei Andet, vil Sparta forøde“: saaledes lød et Orakelsvar, der i en tidlig Tid, uvist naar, blev givet Spartanerne i Delphi. For, saavidt det stod i menneskelig Magt, at afværge den herved varslede grumme Skjæbne havde de lige til den peloponnesiske Krig ikke noget offentligt Skatkammer (Paus. 9, 32, 10. Thuc. 1, 80 og 141), undtagen de Summer, som de havde indviet til Guden i Delphi og igjen tyede til, naar Nøden krævede det (et i Oldtiden ikke usædvanligt Middel til at sikre offentlig Formue, s. Hermanns Gottesdienstl. Alterth. § 9 n. 13). Privatbesiddelse af ædle Metaller blev straffet med Døden (Xen. rep. Laced. 7, 6, Plut. Lysander 17). Men fra den peloponnesiske Krigs Tid formaaede ingen Lovbestemmelser at holde Pengebegjærigheden ude. Lysanders Seire bragte en saadan Mængde Guld og Sølv til Sparta, at det snart fik Navn af den rigeste By i Hellas (Plat. Alcib. 1, p. 122 E. Hipp. maj. p. 283 D). Disse indstrømmende Rigdomme avlede en uendelig Higen efter Mere i alle Dele af Samfundet, en Higen, der trods den direkte Modsætning, hvori den stod til den lykurgiske Forfatnings Aand, synes at have ligget i de høitstaaende Spartaneres Character. Allerede i det 5te Aarhundrede see vi blandt Spartas Konger flere Exempler paa en høi Grad af Bestikkelighed. Seirherren ved Mycale, Leotychides, blev nogle Aar senere overbeviist om at have

taget mod Pengegaver af de persisksindede Thessaliere, som han var udsendt for at straffe (Herod. 6, 72). I Aaret 446 blev en spartansk Hær under Kong Pleistonax sendt til Attika og rykkede frem til Eleusis og Thria, omtrent 80 Stadier fra Athen, medens Perikles var fraværende for at undertvinge det frafaldne Euboea. Han kom vel i en Hast tilbage, men da han efter Athenernes store Nederlag Aaret iforveien ved Koronea ikke ansaae det for raadeligt at friste Lykken i et Landslag, prøvede han, hvad Gaver kunde gjøre, og fik ogsaa Pleistonax til at drage bort, hvorfor Spartanerne i Forbittrelsen over, at en saa god Leilighed til at tilføie Arvefjenden et Knæk var forsømt, jøge ham i Landflygtighed (Thucyd. 2, 21. 5, 16. Plut. Pericl. 22). Efter den peloponnesiske Krig revs alle Skranker bort: hvad der før kun havde været enkeltstaaende, men for den, som mindedes Oraklets truende Forudsigelse, meget ildevarslende Træk, blev nu almindelig Regel: Konger, Ephorer, Geronter, Harmoster vare tilfals, naar de kunde finde en Kjøber. Ogsaa for et andet Onde aabnede den peloponnesiske Krig Døren. Lykurg havde ved strenge Bestemmelser søgt at hindre baade Fremmedes Ophold i Sparta og Spartanernes i Udlandet, for at de gamle lakoniske Sæder og den strenge Tugt skulde bevares uforandrede og usvækkede. Men denne Krig medførte langvarige Felttog til Egne, der laa langt fra Sparta: man fik saaledes god Tid og Leilighed til at blive bekjendt med og give efter for de mange nye Fristelser og Tillokkelser, som Udlandet frembød. Yppighed og Nydelsessyge hjembragtes til Sparta og fæstede Rod der i en Grad som intet andet Sted i Grækenland.

Til denne Demoralisation kom nu en overordentlig Formindskelse af Borgernes Antal, hvortil Grunden lagdes ved det store Jordskjælv 466, som krævede en Mængde Offre:

siden tiltog den i et stedse voxende Forhold ved de mange paafølgende Krige. Ved Midten af det 3die Aarhundrede var der kun 700 Borgere i Sparta (Plut. Agis 5). Formuerne, ikke blot de rørlige, men ogsaa Jordegodserne samlede saaledes paa faa Hænder, især da en Lov af Ephoren Epitadeus fra Tiden mellem Lysander og Aristoteles ophævede Lykurgs Bestemmelse om, at den enhver Borger anviste Jordlod ikke maatte sælges eller paa anden Maade afhændes, og tillod Enhver i levende Live at bortskjænke og ved sin Død at borttestamentere sin Jordeiendom til hvem han vilde. Allehaande ulovlige Midler bleve nu anvendte for at berøve de Svage eller mindre Bemidlede deres Jordlod, og det kom tilsidst saavidt, at paa den nysangivne Tid kun 100 af de 700 Borgere vare i Besiddelse af Grundeiendom. Da denne var nødvendig for at kunne tage Deel i den offentlige Opdragelse og de fælles offentlige Maaltider, og Deeltagelse heri igjen betingede Udøvelse af Borgerrettighederne, blev altsaa Spartas Forfatning fra den peloponnesiske Krigs Tid efterhaanden til et trykkende Oligarchi. Istedetfor et talrigt, kraftigt og ligeberettiget Borgerskab, som Lykurg havde villet, see vi nogle faa Rigmænd, som i Besiddelse af al rørlig og urørlig Formue svælgede i lave Nydelser og gennem deres almægtige Embedsmænd Ephorerne tyranniserede saavel Kongerne som de Borgere, der formedelst Fattigdom vare udelukkede fra Borgerrettighederne, og det store Antal Periøker og Heloter og med Haardhed knuste ethvert Forsøg paa Modstand. Meget tidlig træffe vi høist foruroligende Beviser paa den oprørte og harmfulde Stemning mod de Herskende, der besjælede de lavere Klasser af Lakoniens Befolkning. I Agesilaus's 1ste Regjeringsaar 397 opdagede Ephorerne en omfattende Sammensværgelse af en vis Cinadon med det Formaal at bringe

den oprindelige Liighed mellem Spartanerne tilbage (Xen. Hell. 3, 3, 4—11). Under en saadan Tilstand maatte Statens indre og ydre Kraft svinde hen, og det var intet Under, at den snart mistede sin politiske Storhed. Efter Nederlagene mod Epaminondas og Messeniens Befrielse spillede den kun af og til en Rolle i de græske Anliggender: en enkelt Opblussen af den gamle Aand see vi i den heltemodige Kamp mod Alexander den Store under Agis den Anden 330.

Ethvert Forsøg paa at standse Fordærvsens Gang og at hæve de gamle lykurgiske Former fra et tomt Skin til livskraftig Virkelighed vidste Ephorerne at hindre. Denne Magistrat, der oprindeligt blot havde visse Dele af Retsplejen at besørge og var Kongerne aldeles underordnet, havde efterhaanden hævet sig til Spartas egentlige Herrer, der herskede med uindskrænket Vilkaarlighed. De kunde domme og straffe enhver Borger, suspendere og fængsle enhver Einbedsmand og lade ham anklage paa Livet; Kongerne maatte efter deres Stævning møde for Retten; de førte Tilsyn med Kongernes og Kongefamiliernes Levnet og Opførsel; de tilrev sig efterhaanden næsten hele den udøvende Magt, som efter Lykurgs Bestemmelse var Kongerne forbeholdt: de sammenkaldte og ledede Folkeforsamlingerne, gav fremmede Gesandter Audients og udsendte selv Gesandter, anordnede Felttog, bestemte Hærens Størrelse og Sammensætning, udnævnte Feltherrer og modtog Rapporten fra dem: hvis Kongerne efter gammel Skik selv overtog Anførselen, medgav de dem tilforordnede Raadgivere, eller ogsaa fulgte et Par af deres eget Collegium med. Ligeoverfor en saa ubegrændset Myndighed skjalv Kongerne og Folket og forholdt sig længe tause og rolige. Efter Epaminondas's Tid see vi de spartanske Konger søge en mere tilfredsstillende

og mindre bunden Tilværelse andensteds. Enten gik de efter Epiroteren Alexander, Philip af Macedoniens Svogers, og Pyrrhus's Exempel paa Eventyr i fremmed Tjeneste: saaledes maatte allerede den berømte Agesilaus høre meget ilde for, at han som en anden Condottiere udlejede sig i Tjeneste hos Kong Tachos af Ægypten, og senere deeltog spartanske Konger i Kampene i Nedreitalien mellem Lucanerne og Tarentinerne (Archidamus den 3die Diodor. 16, 63. Strab. 6, p. 280. Kleonymus i Aaret 302. Diod. 20, 105. Liv. 10, 2). Eller ogsaa svælgede de i Yppighed ved udenlandske Hoffer: saaledes Leonidas den 2den, Agis den 3dies Medkonge, hos Seleukus. Folkets store Masse, plaget af Fattigdom og Nød og opfyldt af Had mod de faa rige og overdaadige Herskende, blev aldeles ligegyldig for Fædrelandets Velfærd, feig og træg i Kampen mod Angreb udenfra og begjærlig efter at slutte sig til ethvert revolutionairt Forsøg.

Først fra Midten af det 3die Aarhundrede gjøres der alvorlige Forsøg paa at bringe en anden Orden i Tingene og navnlig paa at ophæve Uligheden ved Optagelse af nye Borgere og ny Jorduddeling. Det første af disse under Kong Agis den Tredie i Aarene 242—240 ville vi her beskæftige os med.

II.

Agis den Tredie, Eudamidas's Søn, af Eurypontidernes (Proklidernes) Kongeslægt, opdraget blandt Qvinder og af sin Moder og Bedstemoder, de rigeste og derfor indflydelsesrigeste Personligheder i Sparta, vænnet til alskens Yppighed og Ødselhed, begyndte allerede som Yngling (endnu inden

han havde naaet sit 20de Aar) at slaae ganske om og allerede ved sin ydre Optræden at give de Ideer tilkjende, der besjælede ham, og de Grundsætninger, han agtede at følge som Konge: han viste sig altid i gammellakonisk Tribon og levede efter de gamle strenge Regler for Leve- maaden og Legemets ydre Pleje (i denne Henseende fremhæver Plutarch Agis 4 Brugen af kolde Bade, der ogsaa nævnes Alcib. 23 blandt det, hvorved Alcibiades vandt Spartanernes Beundring). Saasnart han var bleven Konge, tilkjendegav han under Bifald af den livlige, for alt Nyt begeistrede Ungdom, der efter hans Exempel satte en Glæde og Stolthed i ogsaa i det Ydre at vise sig som Lakonere af den ægte gamle Slags, mistænkt af de Ældre, der frygtede for deres Rigdomme, understøttet af 3 Mænd, som lededes af forskellige Bevæggrunde, Lysander (efter Paus. 3, 6, 4 en Efterkommer af den fra den peloponnesiske Krig bekjendte Lysander), Mandrokleidas og sin Morbroder Agesilaus, aabent og lydeligt sin Hensigt at bringe den gamle lykurgiske Forfatning og den lykurgiske Tugt tilbage. Ved Hjælp af den snedige Agesilaus, der deels paavirkedes af sin ædle Søn Hippomedon, deels haabede, hvis Agis's Planer sattes igjennem, at blive befriet fra sin trykkende Gjæld, vandt han først sin Moder og Bedstemoder for Sagen, disse igjen deres Paarørende og Venner, de rigeste Spartanere og Spartanerinder; de sidste maa her ikke mindst nævnes, eftersom paa den Tid en stor Deel af Formuerne og den betydeligste politiske Indflydelse i Sparta var i qvindelige Hænder, hvilket efter Plutarchs udtrykkelige Angivelse (Ag. 7) var en meget væsentlig Hindring for Agis, da disse mere haardnakket holdt fast ved Rigdommen og Magten end Mænd maaskee vilde have gjort. Allerede Plato (de legg. p. 637 C., 781 A.) og Aristoteles omtale, hvormeget Qvinderne havde at sige

i Sparta, og det var derfor en betydelig Tjeneste, Moderen Agesistrata og Bedstemoderen Archidamia viste Agis ved at stemme deres Veninder for Sagen, medens andre formuende og ærgjærrige Damer satte Medkongen Leonidas i Bevægelse. I al Stilhed søgte han at berøve Agis Mængdens Gunst, men uden Held; det gamle Kunstgreb, som snart i god Tro, snart som Skalkeskjul for Egennytten saa tidt anvendtes i den antike Verden, at fremstille en demokratisk Reformator som en vordende Tyran, slog ikke denne Gang an ligeoverfor Agis's aabne og ædelmodige Tilbud om strax at priisgive sine store Jordegodser og sin Formue paa 600 Talenter*) til Uddeling.

Det lykkedes Agis at faae sin troeste og ivrigste Medhjælper Lysander valgt til Ephor. Denne indbragte en Rhetra for Gerusien om, at al Gjæld skulde ophæves og Jorderne deles i 19,500 Lodder, deraf 4500 til Spartanerne, de øvrige til Periøkerne. Spartanernes Antal skulde udfyldes af Periøker og Fremmede, som havde faaet en passende liberal og til den lykurgiske Aand svarende Opdragelse og ellers besad de fornødne Egenskaber i legemlig Henseende og vare i den kraftige Alder. De nye Borgere skulde ordnes i Phiditier efter gammellykurgisk Mønster. Denne Rhetra opvakte saa stor Meningsforskjellighed i Gerusien, at der ikke var Udsigt til, at den kunde enes om nogen Beslutning. Lysander sammenkaldte da en Folkeforsamling, hvor han, understøttet af Mandrokleidas og Agesilaus, i en kraftig Tale henviste til den Usselhed og Vanære, hvori nogle Faas Pengebegjærlighed og skammelige Laster havde nedsænket Sparta, mindede om det gamle bekjendte Orakel samt om et Orakel, der nylig var kommet fra Pasiphaes Tempel i

*) S. dog nedenfor under Afdl. III.

Thalamæ*) og som bød, at Spartanerne igjen skulde være lige indbyrdes efter Lykurgs gamle Indretning.

I nogle faa Ord udtalte dernæst Agis sig og gjorde det for omtalte Tilbud under Folkets beundrende og begejstrede Bifald. Da traadte Leonidas op og anfaldt Agis med et snildt Angreb, der let kunde have bragt ham i en slem Knibe. Han spørger nemlig: Troer Du, at Lykurg var en dygtig og retfærdig Mand? Hertil maa Agis naturligtviis svare uforbeholdent Ja, skjøndt han nok indseer, hvad denne Indledning har at betyde. Leonidas vedbliver: Hvor har da Lykurg forordnet Ophævelse af Gjæld eller Optagelse af Fremmede i Borgerskabet? han har jo ikke engang villet, at man maatte tilstede Fremmedes Ophold i Sparta. Agis svarer, at det ikke var de Fremmedes Personer, men deres Sæder og Levemaade, som Lykurg havde meent at burde holde ude for enhver Priis: Fremmede, som levede og virkede i hans Aand og til at fremme hans Værk, havde man ogsaa i den gode gamle Tid budt velkommen i Sparta: det viste Musikerne Terpanders og Thaletas's og Philosophen Pherekydes's Exempel — det nærmest liggende Exempel, Tyrtaeus, nævner Plutarch ikke her. — Det var en iøinefaldende Urimelighed at holde blindt paa Xenelasien, naar den blot skulde opfattes i Ephoren Ekprepes's Aand, der

*) Mellem Thalamæ og Øtylus, 2 Byer ved den messeniske Bugt, var der et Drømmeorakel, hvorom Cic. de div. 1, 43 siger: *Atque etiam qui præerant Lacedæmoniis (Ephorerne), non contenti vigilantibus curis, in Pasiphææ fano somnianti causa incubabant, quia vera quietis oracula ducebant.* Plut. Cleom. 7. — Paus 3, 26, 1 kalder det Inos Orakel, men omtaler et Bronzebillede af Pasiphææ i Templet. Om hvem denne Pasiphææ var, kunne nogle Hypotheser læses hos Plut. Ag. 9. Pasiphææ, Datter af Helios, bekjendt i Mythologien som Minos's Hustru og Moder til Minotaurus, dyrkedes rimeligtviis her som Maanegudinde. Paus. l. c.

tog en Øxe og hug de to Strengede af Phrynis's 9-strengede Lyra, medens man derimod fandt det i sin Orden, at alle fremmede Laster aabenlyst førte Herredømmet i Sparta. Disse var det, at han bekjæmpede, og derved var han overbeviist om at handle mere i Lykurgs Aand end hans Medkonge.

Hermed sluttedes Ekklesien, Geronterne traadte sammen igjen, og uagtet Folkestemningen havde erklæret sig afgjort for Forslaget, forkastede de det med een Stemmes Majoritet. Dette kom for det Første Leonidas dyrt til at staae: thi den utrættelige Lysander kom da i Tanker om, at der existerede et Par gamle Love, glemte som saa meget Andet af den lykurgiske Forfatning, den ene, at et Medlem af Kongefamilien (en Heraklide) ikke maatte indgaae Ægteskab med en fremmed Qvinde, den anden, at en Spartaner, der nedsatte sig som Metæk i et fremmed Land, var hjemfalden til Dødsstraf. For at slaae det Slag, han væbnet med disse Love forberedte mod Leonidas, endnu kraftigere, benyttede Lysander sig af sin Ret som Ephor til at foretage den hvert 9de Aar sædvanlige *spectatio de coelo*: naar Ephorerne ved denne iagttog et Stjernes kud paa en bestemt Deel af Himlen i en bestemt Retning, antoges dette for et Beviis paa, at Kongerne havde forseet sig mod Guddommen, og de bleve derfor suspenderede, indtil der var hentet et frikjædende Orakel fra Olympia*) eller Delphi.

Nu saae Lysander det skjæbnesvangre Tegn paa Himlen, og til Beviis paa, at Leonidas var den af Kongerne, hvem Gudernes Vrede ramte, lod han Vidner optræde, som godtgjorde, at Leonidas, medens han i sine unge Dage

*) Et mindre bekjendt Orakel, hvor der spaaedes af den Maade, hvorpaa Offerilden brændte. Herod. 8, 134 o. a. St.

uden Udsigt til at blive Konge i Sparta opholdt sig hos Kong Seleukus, havde ladet sig overtale af en af denne Konges Satraper til at ægte en asiatisk Qvinde, med hvem han havde slaaet sig til Ro i Udlandet og faaet 2 Børn. Men da Konen ikke kunde lide ham og gjorde ham Livet suurt paa mange Maader, havde han siden forladt hende for at vende tilbage til Sparta og overtage Formynderskabet for sin Fætter Areus's Sønnesøn (Leonidas var i en meget fremrykket Alder, da han blev Konge. Paus. 3, 6, 4) og ved dennes snart paafølgende Død Kongedømmet. Som Modkonge opstillede Lysander hans egen Svigersøn Kleombrotus. Leonidas skyndte sig at tage Ophold som Ydmygtbedende i Athene Chalkioikos's Tempel, (det samme, der i sin Tid havde optaget Pausanias, Seirherren ved Plataæ), hvorhen han ledsagedes af sin Datter Chilonis, Kleombrotus's Ægtefælle, der kort efter endnu engang kom til at vise et storartet Exempel paa høimodig og opoffrende Hengivenhed og Troskab i Ulykken og derved danner et værdigt Led i den ophøiede Række af ædle spartanske Qvinder fra denne Tid. Chilonis, Agis's Moder og Bedstemoder, hans Hustru, der siden blev gift med Kong Kleomenes den 3die, dennes Moder Kratesikleia, der i sin Søns Historie spiller en ved Mod og Selvopoffrelse udmærket Rolle, vise, at den store Frihed og Indflydelse, som Qvinderne havde i Sparta, ikke ene førte til Udskeielser, men ogsaa frembragte store og ophøiede Dyder. Leonidas blev nu erklæret for afsat og Kleombrotus Konge i hans Sted.

Agis og hans Parti, hidtil fuldstændigt Seirherrer, imodesaae med Frygt Aarets Udgang, da der skulde vælges nye Ephorer og saaledes ikke alene deres bedste Støtte Lysander mistede et betydningsfuldt Middel til at fremme den fælles Opgave, men der endogsaa var Udsigt til, at

denne vigtige Post kunde komme i Modstandernes Hænder. Saaledes skete det ogsaa: de nye Ephorer kaldte Leonidas tilbage fra Templet og anklagede Lysander og Mandrokleidas for ulovlige Forslag om Gjældens Ophævelse og Ageruddeling. Lysander, atter den rask og kraftigt handlende, bevæger da Kongerne Agis og Kleombrotus til med Bevæbnede at overfalde Ephorerne paa Torvet, jage dem ned fra deres Høisæder og indsætte nye, blandt hvilke var en af Partiets Hovedstøtter Agesilaus. Ved at bevæbne et stort Antal Unge og løslade de Fængslede satte de en saadan Skræk i Modpartiet, at dette ikke vovede at røre sig. Agesilaus foreslog at rydde Leonidas afveien og lagde endog et Baghold for ham paa Veien til Tegea, dette sædvanlige Opholdssted for flygtende spartanske Konger*). Men Agis, for ædel til ved lave Midler at ville skaffe sig af med en Fjende, gav ham Bedækning med, der førte ham i Sikkerhed til Tegea.

Nu havde Agis endelig besejret al Modstand og skulde skride til den endelige og fuldstændige Gjennemførelse af den store Opgave, han havde stillet sig. Da kom Pengebegjærligheden og Egennytten, denne for Sparta saa skjæbnesvangre Last, i hans Morbroder Agesilaus's Skikkelse, forspildte Alt, hvad der hidtil var udrettet, og omstyrkede den under saa store Forhaabninger og med saa megen Møie grundlagte Bygning. Denne Mand, om hvem vi ovenfor have sagt, at ingenlunde Begeistring for Sagen, men blot Egennytte havde bragt ham over paa Agis's Side, havde hidtil gjort Partiet god Tjeneste først ved at vinde sin Søster, Agis's Moder, for Sagen, siden ved flere Leilig-

*) Her havde Leotychides opholdt sig og siden Pausanias, der fik Skyld for ved Forsømmelighed og Seendrægtighed at have foraarsaget Lysanders Nederlag ved Haliartus 395.

heder ved den Magt, hans store Veltalenhed ndøvede over Mængden. Da man nu efter at have ryddet alle Hindringer afvejen skulde skride til Værket, forstod Agesilaus, der gjerne vilde befries fra sin Gjæld og redde sine Godser, ved snedige Forestillinger at overbevise Agis om, at det var rigtigst ikke at foretage en for omfattende Omvæltning paa een Gang, men at man først burde sikkre sig Grundejerne ved at ophæve Gjælden og derefter skride til Hovedværket, Jorduddelingen og Optagelsen af nye Borgere. Agis og solv Lysander, der havde givet saa mange Beviser paa Omsigt og Snildhed og hvem man ikke skulde have anseet det for saa let at føre bag Lyset, gik ind herpaa: Gjælds-brevene bleve opbrændte paa et stort Baal, der reistes paa Torvet, ved hvilken Leilighed Agesilaus triumpherende over at have naaet sin Hensigt yttrede, at han aldrig havde seet et mere straalende Lys eller en klarere Flamme. Derefter vidste han ved allehaande Udflugter at forhale Udførelsen af den betydningsfuldeste Deel af Værket, Ageruddelingen og den dertil knyttede Optagelse af nye Borgere. For at gjøre Ulykken fuldstændig blev Agis netop paa dette kritiske Tidspunkt kaldt til en anden Skueplads. Det achæiske Forbunds Strateg, Aratus, kaldte nemlig Spartanerne til Hjælp i Anledning af et Angreb af Ætolerne.

Ved Midten af det 3die Aarhundrede leverede Ætolerne, Achæerne og de macedoniske Konger hinanden idelige Smaakampe om Herredømmet i Grækenland. Det achæiske Forbunds egentlige Stifter Aratus's hele Virksomhed gik ud paa at udrydde al fremmed Indflydelse i Peloponnes, hvad enten det var Ætolernes eller Macedonerne, og han gjorde derved disse to Folk til naturlige Forbundne mod sig. Hemmeligt og aabenbart understøttede af Macedonerne (de havde endog engang sluttet en Traktat med Antigonus Gonnatas om at

dele de achæiske Byer. Polyb. 2, 45) plagede Ætolerne Achæerne og Aratus ved hyppige røveriske Indfald i Peloponnes. Kort før Agis's her skildrede Forsøg paa at tilbagekalde den gamle Forfatning i Sparta (Aaret før Karthaginiensernes Nederlag ved de ægadiske Øer, altsaa 243: Polyb. 2, 43, 6) havde Aratus erobret Akrokorinth og derved i en væsentlig Grad sikket Peloponnes mod fremtidige Angreb uden at dog, som vi her see, dette afskrækkede Ætolerne fra videre Forsøg. Sparta, der siden sit Nederlag mod Epaminondas ikke havde kunnet udøve nogen synderlig Indflydelse paa de græske Anliggender, men maattet være glad ved i en isoleret Stilling at haandhæve sin Uafhængighed, gjorde dog et Par Gange temmelig betydelige Kraftanstrengelser for at kaste det afgjørende Lod i Vægtskaalen i disse forvirrede Kampe, men uden at Resultatet svarede til den opbudte Kraft og de vakte Forhaabninger. Saaledes havde det under Kong Arcus den 1ste benyttet Stridighederne mellem Ptolemæus Ceraunus, Antigonus Gonnatas og Seleucus Nicators Søn Antiochus til i Spidsen for den største Deel af Grækerne at gjøre et alvorligt Forsøg paa at befrie Hellas; da endeel af de græske Stater stode under Antigonus Gonnatas, vilde man ikke gribe aabenlyst til Vaaben mod ham, men kastede sig over hans Allierede, Ætolerne, under det Paaskud, at de havde bemægtiget sig en Mark, der tilhørte den delphiske Apollo. Denne Krig, kaldet den 4de hellige (Aar 280), begyndte ret heldigt, men fik, da Hæren ufor-sigtigt spredte sig for at plyndre, et uheldigt Udfald, og da Spartanerne søgte at faae Krigen igang igjen, strandede det deels paa de andre Grækernes Mistanke mod Lacedæmonierne, hvis Herredømme de ligesaalidt ønskede at underkaste sig som Macedonernes, deels paa det snart efter afsluttede Forlig mellem Antiochus og Ptolemæus (Just. 24, 1).

Senere, da Antigonus Gonnatas i Aaret 264 gjorde et Hovedangreb paa Athen, drog den samme Arcus med hele den spartanske Magt Byen til Undsætning fra Landsiden, medens Kongen af Ægypten, Ptolemæus Philadelphus, der ligesom sin Efterfølger ved enhver Leilighed optraadte som de macedoniske Kongers skinsyge Rival, sendte en Flaade under Anførsel af Patroclus*) i samme Oieged. Dette saa storartet indledede Foretagende blev dog aldeles uden Resultat (Paus. 1, 7, 3). Pausanias fortæller i 3die Bogs 6te Capitel, at, medens Arcus tillands og Patroclus tilsøs spærrede enhver Adgang til Byen for Macedonerne, foreslog den sidste, at Spartanerne skulde begynde Slag mod Antigonus, saa vilde han med sine Ægyptere midt under Slaget falde Macedonerne i Ryggen. Medens de kamplystne Laedæmoniere i Længslen efter at udføre en stor Bedrift glade bifaldt Ægypterens Forslag, saae Arcus deri kun et Forsøg paa at lade Spartanerne alene udføre det fælles Hverv og ene bære de dermed uundgaaelig forbundne Farer og Tab: han trak sig derfor tilbage, saa meget mere som hans Hær led Mangel paa alle Fornødenheder. Nogen Tid efter maatte Athenerne, da Patroclus forholdt sig uvirksom, indvillige i at modtage en macedonisk Besætning. Det blev ikke den eneste Gang, at Ægypterne ved deres smaalige Bestræbelser for at opnaae deres Oieged uden Tab eller dog med saa ubetydelige Offre som muligt forspildte en god Leilighed til at tilføie deres Modstandere paa Macedoniens Throne et alvorligt Tab. Ogsaa Cleomenes den 3dies Historie vil frembyde os Exempler paa Ægypternes fordringsfulde Mistænksomhed og ængstelig forsigtige Egennytte.

*) Efter denne Patroclus kaldtes siden en lille ubeboet Ø i Nærheden af Forbjerget Sunium, hvor han havde anlagt en Befæstning, Patroclus's Ø. (Paus. 1, 1, 1).

Disse Tiders forvirrede Historie meddeler endvidere adskillige spredte og ufuldstændige Efterretninger om Spartanernes Deeltagelse i de mange Kampe paa Peloponnes mellem Achæerne, Ætolerne og de af Macedonerne understøttede Tyranner i Argos, Megalopolis og andre Stæder. Navnlig synes de ikke at have kunnet glemme, at Megalopolis fra først af var anlagt som en Trudsel mod dem. Pausanias 8, 27, 14 omtaler 2 Angreb, hvorved Spartanerne med store Anstrengelser søgte at faae denne By i deres Magt, men forgjæves. Ved det første (c. Aar 260) faldt Kong Acrotatus i et Slag mod Tyrannen Aristodemus: til det sidste, hvor Spartanerne efter Pausanias's Beretning, der dog, som vi siden skulle see, er Tvivl underkastet i dette Punct, anførtes af Agis den Tredie, havde de opbudt en endnu større Magt, men deres med stor Møie opførte Beleiringsmaskiner bleve ødelagte af et voldsomt Uveir. Først Cleomenes den Tredie lykkedes det at tilføie Megalopolis et saadant Stød, at det ikke mere kunde reise sig til sin forrige Storhed.

Pausanias 8, 10, 4 har en omstændelig Beretning, som vi siden skulle komme tilbage til, om et Slag ved Mantinea, hvor Mantineerne og de andre Arkader, blandt dem Megalopoliterne under den bekjendte Tyran Lydiades, samt Achæerne under Aratus vandt en stor Seir over Lacedæmonierne under Agis den 3die, der ved en forstilt Flugt af det fjendtlige Centrum under Aratus lode sig forlede til at samle deres Kræfter paa dette Punkt og i deres Iver for at forfølge de Slagne ikke bemærkede, at de fjendtlige Fløie trak sig sammen og efterhaanden omringede dem.

I denne Træfning vare Spartanerne, forsaavidt Pausanias's Fortælling er paalidelig (hans Beretninger om Agis paa dette og et Par andre Steder ere, som vi siden skulle see,

underkastede grundet Tvivl), altsaa Achæernes Modstandere. Fjendskab og Forbund vexlede ideligt i denne Tid: Achæerne sluttede efter Antigonus Gonnatas's Død omtrent 240 Forbund mod hans Efterfølger Demetrius med deres bittreste Fjender Ætolerne og endeel Aar senere det berygtede Forbund med Antigonus Dason. Det kan derfor ikke undre os kort efter nysnævnte Slag at finde Spartanerne som Achæernes Allierede.

Efter Aratus's Opfordring sendte altsaa Ephorerne Agis i Marken med en Hær af ham i høi Grad hengivne Tropper, taknemmelige mod ham, fordi han havde befriet de Fleste af dem for en trykkende Gjæld, og knyttende det faste Haab til ham, at han efter veltilendebragt ærefuldt Felttog ogsaa vilde skaffe dem Jorder. Besjælet af saadanne Følelser og Forhaabninger viste den lacedæmoniske Hær en paa disse Tider usædvanlig Disciplin og forbausede derved Peloponnesierne: hvor den kom frem, spurgte man: hvilken Orden og Tugt maa der ikke have været i de lakoniske Hære, anførte af en Agesilaus eller Lysander eller den gamle Leonidas, naar en Yngling, noget nær den Yngste i hele Hæren, har forstaaet at skaffe sig en saadan Respekt og Ærefrygt? Ogsaa Agis's jevne og ligefremme Væsen, prunkløse Optræden og Beredvillighed til at dele alle Besværligheder med den ringeste Soldat vakte almindelig Beundring og bragte hans Navn paa Alles Læber, idetmindste de lavere Klassers: de Rige vare just ikke glade ved hans Nærværelse, da de frygtede, at den skulde give Anledning til revolutionaire Bevægelser og Omvæltninger i Eiendomsforholdene. Da Agis i Nærheden af Korinth var stødt til Aratus, vakte han ogsaa i Krigsraadet Beundring for sin Dristighed parret med Beskedenhed. Han raadede Aratus til strax at kaste sig over Fjenderne og benytte det

Herredomme over Isthmen, som det kort før erhvervede Akrokorinth gav ham, til at hindre ethvert Indfald i Peloponnes. Dette erklærede han for sin personlige Mening, men tillige, at han var villig til at underkaste sig, hvad Aratus monne beslutte, eftersom denne var den ældste og Strateg og han ikke var tilkaldt for at befale over, men for at hjælpe Achæerne.

Aratus, som bekjendt mere Diplomat end Feltherre, og som hellere vilde vinde sine Sejre ved Underhandlinger og ved at trække Tiden ud end ved paa een Gang at slaee et kraftigt Slag, kunde ikke bekvemme sig til at gaae ind paa Agis's Plan: han erklærede det for sin Overbeviisning, at, da saa godt som alt Kornet var indhøstet og Fjenderne saaledes ikke kunde gjøre synderlig Skade i Landet, burde man lade dem komme over Isthmen: her vilde der vistnok lettere tilbyde sig en Leilighed, hvor man uden at risikere Noget kunde kaste sig over dem og tilføie dem et afgjørende Nederlag. Med høflig Tak sendte han nu de Bundsforvandrete, han selv havde tilkaldt, tilbage, blandt dem Agis og Spartanerne. Spot og Dadel regnede ned over ham for denne Opførsel: at han imidlertid denne Gang, enten det var tilfældigt eller ikke, fik Ret, see vi af Plut. Arat. 31, en Beretning, vi siden skulle komme tilbage til.

Ved sin Tilbagekomst til Sparta fandt Agis Forholdene i høj Grad forandrede til det Værre. Agesilaus, en lav og egennyttig Character, havde ikke ladet sig nøie med at være bleven befriet fra det Tryk, hvormed hans store Gjæld havde tynget paa ham, men benyttet sin Stilling som Ephor med den største Frækhed til at gjøre sig alleslags Fordele. For at kunne indkræve Skatter og Afgifter i saa meget længere Tid indskjød han en 13de Maaned i Aaret, uagtet der paa det Aar ikke skulde falde nogen Skudmaaned. For at sikre

sig mod den stedse tiltagende Misfornoielse og Forbittrelse holdt han en Hov Bevæbnede, der bestandig ledsagede ham, naar han viste sig offentlig. Mod Kongerne viste han saa megen Ringeagt som muligt: kun Agis gjorde han lidt mere af, men søgte paa alle Maader at lægge for Dagen, at det ene var paa Slægtskabets Vegne. Da han nu tillige lod sig forlyde med Haabet om at blive valgt til Ephor ogsaa for næste Aar, besluttede Modstanderne, inden det blev forsilde, at gjøre et dristigt Skridt; de førte offentlig Leonidas tilbage fra Tegea og gjenindsatte ham i hans Værdighed, under Bifald af Folkemassen, der harmedes over at være bleven ført bag Lyset med Ageruddelingen. Agesilaus reddedes ved sin Søn Hippomedon, der var meget yndet af Folket, og hvem man derfor tillod at føre sin Fader ud af det lacedæmoniske Gebet. Leonidas brændte af Begjærlighed efter at møtte sin Hævn paa Agis, men især paa sin Svigersøn Kleombrotus, der ved Ulykkesstormens Begyndelse var flygtet til Poseidonstemplet paa Tanarum. Uden for det Første at bekymre sig om Agis, der nu hos Athene Chalkioikos maatte søge det samme Ly, som halvandet Aar før havde skjermet hans Medkonge, ilede Leonidas med Bevæbnede til Tanarum. Ankommen hertil overøste han Kleombrotus med Bebreidelser, til hvilke denne naturligviis ikke havde Noget at sige: men Chilonis, der havde deelt Ulykken med sin Fader, svigtede ikke sin Ægtefælle. Omfavnende ham, med sine 2 Børn siddende ved sine Fødder sagde hun under de Tilstedeværendes levende Beundring og Medlidenhed til sin Fader hentydende paa sin Sørgedragt og de øvrige ydre Tegn paa Sorg, hun efter Oldtidens Skik havde anlagt, udslaget Haar osv.: „Denne Dragt og dette Udseende har ikke Sorgen for Kleombrotus iført mig, men siden Dine Ulykker og Din Landflygtighed

har Sorgen fæstet Bo hos mig og er bleven min stadige Huusfælle. Skal jeg, medens Du er Kønige i Sparta og Scirherre, vedblive at leve i disse Ulykker, eller skal jeg iføre mig en prægtig kongelig Dragt, naar jeg seer Dig myrde min Ungdoms Elskede? Hvis han ikke kan bevæge Dig til Naade, hvis hans Børns og hans Illustrus Taarer ikke røre Dig, saa viid, at en tungere Straf, end Du venter og ønsker, skal komme over Dig for din Haardhed: Du skal see mig, Dit Kjæreste, døe for ham. Thi hvorledes skulde jeg vel kunne vise mig med frimodigt Aasyn blandt de spartanske Qvinder, naar jeg ved mine Bønner hverken har kunnet finde Medynk hos min Fader eller hos min Mand? Baade som Datter og som Hustru blev jeg født til at dele Ulykke og Vanære. Selv om min Mand havde antagelige Grunde at anføre til sit Forsvar, har jeg berøvet ham dem, dengang jeg fulgte Dig i Ulykken og derved vidnede mod hans Gjæringer. Men nu gjør Du hans Uret let at forsvare for ham ved at vise Kongeværdigheden som et saa stort og værdifuldt Gode, at Du for dens Skyld holder Dig for berettiget til at dræbe en Svigersøn og ringeagte Dine Børn.“

Disse Ord har Plutarch lagt Chilonis i Munden og, uagtet de ikke ere frie for Præget af hans moraliserende og rhetoriske Tendents, passe de smukt til Leiligheden. Hendes Ord, enten det nu var disse eller andre, i Forening med hendes sorgbetyngede og taarefyldte Blikke gjorde deres Virkning. Efter en kort Raadslagning med sit Følge benaadede Leonidas sin Svigersøn mod at han forlod Landet: sin Datter bad han indstændigt om at blive hos sig. Men dertil var hun paa ingen Maade at bevæge: hun lod sin Mand tage det ene af Børnene paa Armen, tog selv det andet og efter at have kastet sig ned for Gudens Altar

gik hun bort med ham. Med Rette siger Plutarch, at Kleombrotus, hvis han ikke var aldeles fordærvet af tom Forfængelighed, maatte skatte Landflygtighed med en saadan Illustration for et langt større Gode end Kongedømmet.

Derefter indsatte Leonidas nye Ephorer, og nu kom Touren til Agis, hvem man først søgte at lokke fra sit Tilflugtssted ved at tilbyde ham Forglemmelse af det Skete og Gjenindsættelse i Kongeværdigheden, da man paa Grund af hans Ungdom gjerne vilde undskylde, at Ærgjerrigheden havde gjort ham til et Bytte for Agesilaus's og dennes Medskyldiges Rænker. Agis stodelede ikke paa sine Modstanderes Ærlighed og holdt sig derfor i Templet, som han kun af og til i største Hemmelighed og ved Nattetid forlod for at tage et Bad. Nogle af Leonidas's Haandlangere, deriblandt en af de nye Ephorer Amphares, der kort før havde laant endeel kostbare Klæder og Drikkekar af Agis's Moder og gjerne vilde beholde dem, begyndte da at aflægge Agis hyppige Besøg, fulgte ham flere Gange fra Templet til Badet og bragte ham i Sikkerhed tilbage, hvorved de i kort Tid vandt hans fuldkomne Tillid, indtil de endelig engang paa en af disse natlige Toure, inden han anede noget Ondt, kastede sig over ham, kneblede ham og slæbte ham til Fængslet. Strax indfandt Leonidas sig med Bevæbnede, Ephorerne kom og efterat have tilkaldt de Medlemmer af Gerusien, som vare paa deres Parti, opfordrede de Agis til at forsvare sig, som om dette var en ordentlig Domstol (Efter Paus. 3, 5, 3 skulde en ordentlig Domstol til at dømme en Konge sammensættes af alle 28 Geronter, Ephorerne og Kongen af det andet Huus). Under fornærmelige og haanende Tilraab af Amphares vægrede Agis sig spottende ved at anerkjende dette for en lovlig Domstol. En anden af Ephorerne, der syntes at mene ham det vel og at

ville vise ham en Udvei til Frikjendelse, spurgte, om han ikke var bleven tvungen af Agesilaus og Lysander til hvad han havde gjort, og da Agis bestemt benegtede dette, om han da ikke fortrød det. Da Ynglingen ligesaa bestemt og frimodigt svarede, at han ikke saae nogen Grund til at angre, at han havde fulgt de hæderligste Grundsætninger og Bestræbelser, dømte de ham til Døden. Men da de Folk, hvis Hverv det var at slæbe de dødsdømte Forbrydere ind i det til Henrettelsen bestemte Værelse i Fængslet (Dechas), ikke turde lægge Haand paa ham — en spartansk Konge ansaaes for ukrænkelig — saa paatog En af dem, der med Amphares havde overlistet ham, sig dette ærefulde Hverv under Banden og Skjelden mod Folkene. Derefter, da Folk begyndte at stimle sammen under Støi og Tummel, da ogsaa Agis's Moder og Bedstemoder kom til og jamrende bønfaaldt om, at han dog idetmindste maatte blive stillet for en ordentlig Domstol, skyndte man sig af Frygt for, at Folkemassen skulde udfrie ham, at fuldbyrde Dødsstraffen. Til en af Slaverne, der beklagede hans Lod, sagde han: „Græd ikke over mig; thi selv lidende en saa uværdig og uretfærdig Død er jeg bedre end dem, som dræbe mig“; derefter underkastede han sig godvillig Døden ved Strikken. Ogsaa hans Moder og Bedstemoder blev den samme Skjæbne beredt af den lumske og lavsindede Amphares, der under hykleriske Forsikkringer om, at intet Ondt var skeet eller skulde skee, lod dem komme ind i Fængslet hver for sig og først ret gottede sig ved Synet af deres Fortvivlelse.

Da Rygtet om dette Myrderi trængte ud i Byen og de 3 Liig bleve bragte ud af Fængslet, opstod der en almindelig Misfornøielse og Knurren; man fordømte eenstemmig Leonidas og Amphares og erklærede dette for den grueligste og ugudeligste Handling, der var begaaet i Sparta siden

Dorernes Indfald i Peloponnes. Som vi før sagde, ansaae Spartanerne deres Konger for hellige og ukrænkelige: Xenophon i Skriftet de republica Lacedæmoniorum 15, 9 siger, at de lykurgiske Love ved de Hædersbeviisninger, de havde bestemt for de spartanske Konger efter deres Død, havde tilkjendegivet, at de skulde betragtes som Heroer, ikke som Mennesker. De spartanske Kongers Begravelse og de dermed forbundne Høitideligheder, der af Xenophon (Hellen. 3, 3, 1) betegnes som ærværdigere og prægtigere end et Menneske kan gjøre Fordring paa, skildres af Herodot (6, 58). Dødsfaldet blev strax bekjendtgjort ved Ryttere, som sendtes omkring over hele Laconien, Qvinder gik om i Byen og slog paa Bækkener; derefter maatte to Fric af hvert Huus, en Mand og en Qvinde, iføre sig Sorgedragt: Undladelse heraf medførte streng Straf. Efter Heraclides Ponticus (citeret hos Herm. Staatsalt. § 24, n. 7) blev Torvet bestrøet med Avner og al Handel standset i 3 Dage. Til Begravelsen skulde der indfinde sig et bestemt Antal Periøker. (Denne Forpligtelse og den med dens Forsømmelse forbundne Straf omtales af Pausanias 4, 14, 4 blandt de Byrder, der paalagdes de undertvungne Messeniære: sammesteds citeres et Vers af Tyrtæus herom). Disse tilligemed Heloterne og de egentlige Spartanere, tilsammen flere Tusinder, Mænd og Qvinder, samledes paa eet Sted og tilkjendegav paa allehaande voldsomme Maader, ved at slaae sig for Brystet og udbryde i høie Jammerraab, deres Sorg, idet de lovpriste den sidst afdøde Konge som den bedste af dem alle. Efter Begravelsen holdtes i 10 Dage ingen Folkeforsamlinger og intet Valg af Øvrighedspersoner (efter en anden Fortolkning af Stedet hos Herodot: ingen Øvrigheder fungerede), men denne Tid skulde ganske være en Sørgetid. Selv blandt Fjenderne vilde Spartanerne

paastaae, at den Tro var udbredt, at en særegen guddommeligt Beskyttelse hvilede over Spartas Konger, og at de derfor gjerne undveg dem i Slaget. Indtil Philip af Macedoniens Tid var der da ogsaa kun falden een spartansk Konge paa Valpladsen, nemlig Kleombrotus ved Leuctra, Rigtignok paastod Messenierne, at Kong Theopomp var falden i et Slag i den 1ste messeniske Krig, men Spartanerne erklærede, at han blot var bleven saaret. Have Grækerne nogensinde næret en saadan Ærefrygt og Sky for de spartanske Konger, hvad der ifølge den store Anseelse og Ærbødighed, hvormed Sparta betragtedes i Grækenland indtil Perserkrigene, ikke er ganske urimeligt, maa naturligviis foruden Kleombrotus's Skjæbne ved Leuctra ogsaa Agis den 2dens ved Megalopolis, Archidamus den 2dens i Italien, Acrotatus's ved Megalopolis paa denne Tid forlængst have bragt Spartanerne bort fra saa store Tanker. Men at en Konge i Sparta selv var bleven henrettet paa Ephorernes Befaling, var noget ganske Uhørt*), og Bevidstheden herom førøgede end mere den almindelige Afsky og Forfærdelse over Leonidas's og hans Partis grusomme og barbariske Hævn. Nemesis vilde, at den Orden, som Leonidas nu troede at have sikket for bestandig, allerede skulde omstyrtes af hans egen Søn Cleomenes den Tredie, og at denne ved den hensynsløse Energi, han arvede fra sin Fader, skulde blive ført til at begynde Sagen med den Forholdsregel, som Agis og hans Venner ikke synes at være faldne paa, og hvis Forsømmelse vel var den væsentligste Grund til, at Foretagendet denne Gang mislykkedes, nemlig Ophævelsen af Ephoratet. Endnu mere viser Nemesis sig deri, at netop

*) Pausanias, Seirherren ved Plataæ, var som bekjendt ikke Konge, men kun Formyndet for den førnævnte Pleistonax.

en voldsom og tyrannisk Handling af Leonidas, en Handling, der hørte med til hans Hævn over Agis, blev et ikke uvæsentligt Middel til at bringe Cleomenes ind paa disse Ideer eller ialfald til at bestyrke ham i dem. Leonidas tvang Agis's Enke Agiatis, der udmærkede sig ved Skjønhed og Rigdom, til at ægte hans Søn. Trods den Maade, hvorpaa deres Ægteskab var stiftet, fattede hun dog snart Kjærlighed til den for alt Skjønt og Stort let begejstrede unge Mand (han var dengang neppe nok i den giftefærdige Alder) og talte meget med ham om Agis, idet Cleomenes, der allerede tidligere havde været gunstig stemt for ham og ærede hans Minde, mangan Gang udspurgte hende om ham og villigt lyttede til hendes varme Opfordringer om at følge hans Exempel.

III.

Med det Foregaaende er egentlig Skildringen af Kong Agis den Tredies Personlighed, Virksomhed og Undergang afsluttet. Men jeg har flere Gange antydnet, at jeg vilde komme tilbage til endeel Efterretninger om ham, der findes hos Pausanias og deels angaae Ting, som Plutarch har forbigaaet, deels staae i direkte Modsigelse med hans Beretning. De angaae Agis's Deltagelse i endeel Kampe med Achæerne og andre Peloponnesiere, ubetydelige og spredte Begivenheder, der i Tiden ligge forud for Agis's Forfatningsforandringer og ikke give noget nyt Bidrag til Billedet af hans Person og Character, hvorfor Plutarch ifølge den Plan, han i det Hele følger i sine Biographier, der mere skulle være Characterskildringer end historiske Skrifter, ikke har anset det for nødvendigt at medtage

dem. Vi skulde heller ikke her dvæle ved dem, naar der ikke deriblandt var en Beretning, som, hvis den var troværdig, ganske vilde nedbryde Tilliden til hele det plutarchiske Skrift, Hovedkilden til Agis's Historie. I den før omtalte Fortælling Paus. 8, 10, 4 om et Slag ved Mantinea mellem Achæerne med deres Allierede under Aratus og Spartanerne under Kong Agis siges, at denne faldt, og denne Efterretning gjentages 8, 27, 14. Var dette rigtigt, bortfaldt altsaa Plutarchs saa detaillerede Skildring af Agis's Fængsling og Dødsmaade, og man kunde være berettiget til at reise Tvivl om hele den øvrige Biographi.

For Agis's Tidsalder var der ikke mange Kilder at benytte; den vigtigste var Phylarch, en Forfatter, hvis Fødested er uvist (Athen eller Sicyon), men som var samtidig med Aratus og i et Værk paa 28 Bøger havde beskrevet de 50 Aar fra Pyrrhus's Indfald i Peloponnes til Cleomenes den Tredies Nederlag (272—222). Foruden denne Hovedkilde kunde adskillige Efterretninger hentes fra Aratus's Memoirer. Begge disse Kilder har Plutarch benyttet og nævner dem flere Gange som Hjemmel: desuden har han ogsaa gjort sig bekendt med hvad andre Forfattere leilighedsviis kunne have fortalt om Agis (Ag. c. 15 nævnes saaledes en vis Baton fra Sinope, der efter Notitser hos Strabo og Athenæus havde forfattet endeel historiske Smaaskrifter). Spørgsmaalet om Plutarchs Paalidelighed reduceres altsaa til Spørgsmaalet om hans Kilders og da navnlig om Phylarchs: thi han var Hovedkilden baade til Agis's og til Cleomenes den Tredies Historie. Polybius (2, 56—63) søger i heftige Udtryk at frakjende ham al Troværdighed, 1) fordi han havde givet en gribende Skildring af de Grusomheder, Achæerne og Antigonus Doson begik ved Indtagelsen af Mantinea Aaret før Slaget ved Sellasia, 2)

fordi han havde udtalt sig misbilligende om den forhenværende argiviske Tyran Aristomachus's Henrettelse, der blev udført paa en grusom Maade, 3) fordi han ikke havde fundet Anledning til at rose og lovprise Megalopoliterne, der, da Cleomenes den Tredie i Aaret 222 havde indtaget deres By, efterat det dog først var lykkedes den overvejende Deel af Indbyggerne at undkomme til Messene, standhaftigt modstod den spartanske Konges Tilbud om at give dem deres By og Eiendomme tilbage mod at de sluttede sig til ham og hellere fandt sig i, at Byen som Følge af dette Afslag blev fuldstændig ødelagt, 4) fordi han havde berettet, at Cleomenes i Megalopolis gjorde et Bytte til en Værdi af 6000 Talenter, 5) fordi han strax efter Beretningen herom havde fortalt, at Kong Ptolemæus Euergetes 10 Dage før Slaget ved Sellasia negtede Cleomenes den Pengeunderstøttelse, han tidligere havde tilsagt ham, og opfordrede ham til snarest muligt at slutte Forlig med Kong Antigonus, hvilket nødte Cleomenes til at fremskynde den afgjørende Kamp, da han uden denne Hjælp ikke havde Midler til at holde sin Hær paa Benene ret længe endnu.

Man vil see, at selve de af Phylarch anførte Kjendsgjæringer ikke rokkes af Polyb, men blot Berettigelsen af hans Døm derover. For den ivrigt achæisksindede Polyb stillede det sig som en utilgivelig Brøde, der ikke kunde straffes haardt nok, at Mantineerne, efterat de en Tidlang havde staaet i Forbindelse med Ætolerne, men derpaa i Aaret 226 af Aratus vare blevne tvungne til Underkastelse, saa lidt havde forstaaet at sætte Priis paa den Lykke at høre til det achæiske Forbund, at de allerede det næste Aar udjog den achæiske Besætning og sluttede sig til Cleomenes. At Aristomachus, en af de mange Tyranner, der skræmmede ved deres Beskytter, den macedoniske

Konge Demetrius's Død frivilligt havde opgivet Tyranniet og forenet deres Byer med det achæiske Forbund, af hvilket han endog var bleven valgt til Strateg, blev straffet paa en grusom Maade, fordi han siden gik over paa Cleomenes's Parti, maatte synes ham endnu mindre at fortjene nogen Medynk. At Phylarch ikke var saa ivrig achæisksindet, at han jo nok kunde yttre nogen Medlidenhed med Mantineas og Aristomachus's Skjæbne, og at han som Beundrer af Cleomenes ikke kunde sympathisere med Megalopoliternes Handlemaade, svækker naturligviis ikke hans Paalidelighed som historisk Kilde. Den overdrevne Angivelse af det Bytte, Cleomenes gjorde i Megalopolis, er det eneste af Polybs Angrebsvaaben mod den af ham saa bittert dadlede Forfatter, der træffer Maalet: han har vistnok Ret, naar han paastaaer, at en saa stor Værdi i rørligt Gods ikke kunde bringes tilveje af det hele Peloponnes, hvilken Paastand han bestyrker ved Henviisning til, at, da Athenerne i Aaret 377 sluttede sig til Theben mod Sparta og i Anledning af den paa Grund af denne Krig samme Aar indførte Formuesskat lode al rørlig og urørlig Formue i Attika taxere, løb Værdien af det Hele kun op til 5750 Talenter, og til at det Bytte, Achæerne gjorde i Mantinea, der dog var en anseelig By og hvor man havde kunnet sælge Indvaanerne som Slaver, da de ikke som Megalopoliterne havde haft Leilighed til at slippe bort, kun udgjorde 300 Talenter*). Den sidste Grund, Polyb anfører mod Phylarchs Troværdighed, falder sammen med den foregaaende: Kjendsgjerningen selv, at Kleomenes modtog et saadant Budskab til den

*) Maaskee Beretningen hos Plutarch (Ag. 9) om, at Kong Agis's Formue i rede Penge alene udgjorde 600 Talenter, der ikke vel stemmer med Polybs Paastande paa dette Sted, støtter sig til en lignende Overdrivelse af Phylarch.

angivne Tid og at det gjorde den nævnte Virkning, negtes ikke; Phylarch dadles blot, fordi han ikke har tænkt paa, at naar Cleomenes virkelig Aaret før havde gjort et saa uhyre Bytte, vilde han have været ganske uafhængig af Ptolemæus's Understøttelser.

Resultatet bliver altsaa, at Phylarch ikke kan antages at have gjort sig skyldig i forsædlig Fordrejelse af den historiske Sandhed, og at vi paa ingen Maade kunne forkaste Beretninger, der støtte sig til ham som Kilde.

Paa den anden Side kan Pausanias's Beretning ikke udendvidere afvises som opdigtet: dertil er den for nøiagtig i Enkelthederne, i Angivelsen af de enkelte Hærafdelinger, af deres Anførere og af Slagets Gang, og dernæst støtter den sig til et Mindesmærke, et i Anledning af dette Slag opstillet Tropæon i Nærheden af Mantinea. At Plutarch ikke omtaler dette Slag, forklares tilstrækkeligt ved at det ikke laa i hans Plan at medtage noget af hvad der laa forud for Agis's Forfatningsforandringer: og at dette gjælder om denne Begivenhed, sees af, at dengang vare Achæerne og Spartanerne Fjender, men i Agis's to sidste Leveaar Venner. Vi maa altsaa antage, at Pausanias's Beretning om Slaget i det Hele er rigtig, men at han har taget feil i det ene Punkt om Agis's Død. Hvorledes en saadan Feiltagelse var mulig, er ikke godt at indsee. Schoemann henviser til det i Plut. Ag. 21 omtalte Sagn om Kong Theopomp (ovfr. S. 27). Paa samme Maade antager han, at, da Spartanerne overhovedet maa have lidt et stort Tab i dette Slag og mistet næsten alle deres Anførere, kunne Mantineerne, der maaskee i Kampen have seet Agis saaret falde til Jorden, i Stoltheden og Sejersglæden have troet, at han var død, og udbredt dette Rygte, der derefter maa have holdt sig, uagtet man skulde troe, at et Tog gjennem

Peloponnes som det, der skildres Plut. Ag. 14 (ovfr. S. 20), maatte for bestandig have tilføjet et saadant Rygte sit Banesaar. Det kan dog maaskee nok være, at Rygtet trods en saadan Gjendrivelse, især hvis Agis's Tog ikke berørte Mantinea, har holdt sig i det lokale mantineiske Sagn, som synes at have været Pausanias's eneste Kilde: derpaa tyder ialfald den ægte sagnmæssige Beretning om, at Poseidon selv deeltog i Slaget og skaffede Mantineerne og deres Forbundne Seiren. Sammenstillingen mellem en Sagntid som Kong Theopomps og en historisk Tid som Agis's er mislig nok: dog bliver den i dette Tilfælde maaskee mere tilladelig, da Agis's mislykkede Forsøg ikke synes at have vakt nogen varig Opmærksomhed udenfor Sparta, da Kilderne til hans Historie vare mindre ansete og lidet læste Forfattere og der saaledes i de Dannedes almindelige historiske Bevidsthed ikke var Noget, der strax afviste et saadant Sagn som det af Pausanias fulgte om hans Dødsmaade.

Som Beviis paa, at man ikke gjør Pausanias Uret ved at troe ham istand til en saa paafaldende Uefterrettelighed, kan anføres 7, 7, 2 og 8, 27, 14. Det første Sted fortælles om et Tog af Kong Agis mod Achæerne, hvorved han erobrede Pellene i Achaja, men strax efter blev forjaget igjen af Aratus og Sicyonierne. En saadan Bedrift af Aratus vilde Plutarch neppe have forbigaaet i dennes Levnetsbeskrivelse. Der finde vi den imidlertid ikke, men derimod læse vi i dens 31te og 32te Capitel om Slutningen paa det ætoliske Indfald i Peloponnes, mod hvilket Agis som ovenfor fortalt blev kaldt til Hjælp af Aratus, at Ætolerne, hvem denne mod Agis's Raad havde ladet komme over Isthmen, ved et pludseligt Anfald indtoge Pelleæ; men da samlede Aratus i en Hast saa mange Tropper,

som det var ham muligt, overfaldt Fjenderne, der uden at frygte nogen Fare plyndrede og gjorde sig tilgode, anrettede et stort Blodbad imellem dem og vandt en glimrende Seir. Pausanias synes altsaa at have tillagt Agis, hvad der i Virkeligheden gjaldt Ætolerne.

Naar Pausanias 8, 27, 14 lader Spartanerne ved det S. 19 omtalte mislykkede Angreb paa Megalopolis anføre af Kong Agis og henfører dette til Tiden efterat Lydiades frivilligt havde nedlagt Tyranniet og forenet Byen med det achæiske Forbund, stemmer dette ikke med Tidsregningen. Polybius 2, 44, hvor han beretter, hvorledes den macedoniske Konge Demetrius's Død betog de mange Smaatyranner i de peloponnesiske Byer Haabet om at kunne holde sig længer og hvorledes de derfor for at undgaae en værre Skjæbne fratraadte frivilligt, siger, at Lydiades alene, forudseende hvad der vilde komme, fratraadte, medens Demetrius endnu levede. Efter dette Steds hele Sammenhæng at dømme kan han ialfald ikke have gjort det i Begyndelsen af Demetrius's Regjering, men først henimod dens Slutning. Men Agis er død kort efter Ætolernes Indfald i Peloponnes, der maa være gaaet for sig efter 243, det Aar, da Aratus indtog Akrokorinth (Agis raadede ham, som ovenfor er fortalt, til ikke at lade Ætolerne komme over Isthmen, hvorom der ikke kunde have været Tale, hvis han ikke havde havt Nøglen til Isthmen, Korinths Borg, i sin Magt), og før 240, da Demetrius blev Konge i Macedonien: da sluttedes der nemlig et mod ham rettet Forbund mellem Achæerne og Ætolerne (Polyb. 2, 44, 1.) Da Agis kom tilbage fra dette Tog, var det, at han fandt Alt forandret i Sparta: nu fulgte Slag i Slag Leonidas's Tilbagekaldelse, Kleombrotus's Landsforviisning, hans egen Flugt til Athenetemplet, hans Bortlokkelse derfra og Henrettelse. Dette

er skeet omtrent i Aaret 240, altsaa kort før eller kort efter Demetrius's Thronbestigelse og adskillige Aar før Lydiades opgav Tyranniet i Megalopolis.

SKOLEEFTERRETNINGER.

I. Examina 1862.

1. Afgangsexamen for Realdisciple.

I følge Skrivelse fra Kirke- og Undervisningsministeriet af 11te Juni foretoges den skriftlige Del af denne Examen fra d. 23de til den 27de Juni. Den mundtlige Del, der overværedes af Professor Mundt som Examenscommissair, afholdtes d. 7de og 8de Juli.

Til denne Examen indstillede følgende Disciple sig:

1. Hans Madsen Koefoed, Søn af Selveier K. i Boddilsker-Sogn, født sammesteds d. 1ste April 1844, optagen i Skolens 1ste Kl. i August 1856.
2. Viggo Wulff, Søn af afdøde Kjøbmand og Consul W. i Rønne, født i Nyker-Sogn d. 12te August 1845, optagen i Skolens 1ste Kl. i August 1855.
3. Christian Bohn, Søn af Smedemester B. i Rønne, født sammesteds d. 25de Decbr. 1843, optagen i Skolens 1ste Kl. i Juli 1854.
4. Ludvig Christian Koefoed, Søn af afdøde Lieutenant K. i Aaker-Sogn, født sammesteds d. 24de April 1845, optagen i Skolens 1ste Kl. i August 1856.

Disse 4 Disciple bestode Prøven med følgende Characterer i de enkelte Fag:

	H. Koefoed	Wulff	Bøhn	L. Koefoed
Dansk	Mg.	Mg.	Mg.	G.
Tydsk	Mg.	G.	G.	G.
Fransk	Mg.	Mg.	G.	G.
Engelsk	Mg.	Mg.	G.	Mg.
Historie	Mg.	Mg.	G.	G.
Geographi	Mg.	Mg.	Mg.	G.
Arithmetik	Mg.	Mg.	G.	Mg.
Geometri	Mg.	G.	G.	Mg.
Naturlære	Mg.	Mg.	G.	Mg.
Naturhistorie	Mg.	G.	G.	Mg.
Skrivn. og Tegn.	Ug.	G.	Mg.	Mg.

Foruden Examenscommissairen og Skolens Lærere deltog ifølge Anmodning følgende Herrer i Censuren: Lærer Curdts i Engelsk, Adjunct Sommer i Historie og Geographi, Kammerherre Wegener i Tydsk og Fransk, Overlæge Zahrtmann i Naturhistorie.

2. Hovedexamen.

Den skriftlige Prøve afholdtes d. 7de og 8de Juli, den mundtlige fra d. 16de til d. 19de Juli. Gymnastikprøve fandt Sted d. 11te Juni; Svømmeprøve blev paa Grund af ugunstigt Veirlig ikke afholdt.

I Censuren deltog ifølge Anmodning Byfoged Bjørnsen (Dansk, Tydsk, Historie, Geographi), Lærer Curdts (Engelsk), Justitsraad Grove (Naturhistorie, Naturlære), Pastor Klein (Fransk), Adjunct Sommer (Tydsk, Mathematik), Kammerherre Wegener (Tydsk, Fransk, Engelsk, Geographi), Overlæge Zahrtmann (Naturhistorie).

Resultatet af begge Examina og det derefter afholdte Lærermøde var følgende:

5te Realklasses 4 Disciple dimitteredes.

5te stud. Klasses 7 Disciple forbleve i Klassen.

4de Realklasses eneste Discipel oplyttedes.

Af 4de stud. Klasses 6 Disciple bleve de 5 opflyttede i 5te stud. Kl., 1 i 5te Realklasse.

Af 3die Realklasses 6 Disciple bleve 5 opflyttede, 1 forblev i Kl.

3die stud. Klasses 5 Disciple opflyttedes.

Af 2den Klasses 13 Disciple bleve 7 opflyttede i 3die Realkl., 1 i 3die stud. Kl., 5 forbleve.

Af 1ste Klasses 5 Disciple bleve 4 opflyttede, 1 forblev.

II. Disciplene.

Ved Udgivelsen af forrige Skoleaars Program var Disciplenes Antal 49, af hvilke 2, nemlig C. F. G. Gradman og M. C. P. Landschoff udmeldtes endnu før Skoleaarets Udgang, og 4 udgik efter bestaaet Realafgangsexamen. I dette Aars Løb ere efterhaanden 6 Disciple udmeldte af Skolen, nemlig H. C. M. Sonne, P. A. Nielsen, H. C. Koefoed, H. L. Bidstrup, H. P. M. Predbjørn, C. R. Ancker.

Ved Skoleaarets Begyndelse bleve følgende nye Disciple optagne:

1. Peter Theodor Emil Siersted (II), Søn af Skolelærer og Kirkesanger S. i Nyker-Sogn.
2. Joseph Andreas Peter Lund (II), Søn af Procurator L. i Rønne.
3. Hermann Peter Rasch (I), Søn af Gaardeier R. i Knudsker-Sogn.
4. Alfred Koefoed Sonne (I), Søn af Borgercapitain, Farver S. i Nexø.
5. Marius Peter Malthe Jensen (I), Søn af Amtsforvalter, Kammerassessor J. i Rønne.

Efter denne Afgang og Tilgang har Skolen for Tiden 42 Disciple, der efter den ved Mai Maanedes Begyndelse

afholdte Maanedscensur ere ordnede i de forskjellige Klasser saaledes*):

V Klasse.

1. W. F. M. R. Norup (S). 2. C. R. J. Kaufmann (S).
3. C. N. E. Siersted (S). 4. C. H. D. Zahrtmann (S). 5.
H. Zahrtmann (R). 6. T. A. Hansen (S). 7. H. P. L. Meyn
(S). 8. P. C. V. Meyn (S). 9. J. A. Petersen (S). 10.
A. P. Borgen (S). 11. C. A. Koefoed (S). 12. N. T. H.
Meyn (S). 13. C. L. F. Wegener (R).

IV Klasse.

1. J. P. V. Jespersen (R). 2. R. V. C. Jork (S). 3.
A. B. Ronne (R). 4. M. P. Ancher (S). 5. A. W. Boss
(S). 6. A. C. J. Jork (S). 7. L. M. Schou (R). 8. C. F.
J. B. Torné (R). 9. J. C. S. Jensen (S).

III Klasse.

1. P. T. Zahrtmann (S). 2. E. F. Sonne (R). 3. C. N.
A. K. Hoffmann (R). 4. C. M. Ellebye (R). 5. C. V. C.
Dam (R). 6. H. P. Jørgensen (R). 7. A. M. Jespersen
(R). 8. F. L. Raabye (R).

II Klasse.

1. F. R. Nielsen. 2. L. N. J. Holm. 3. V. S. J. Raabye.
4. P. T. E. Siersted. 5. H. F. C. Steenberg. 6. T. D.
Rønne. 7. T. M. O. L. Terp. 8. J. A. P. Lund.

I Klasse.

1. A. K. Sonne. 2. L. N. Wichmann. 3. M. P. M.
Jensen. 4. H. P. Rasch.

*) Det bagefter Navnet i Parenthes tilføiede R eller S betegner henholdsvis Realist eller studerende Discipel.

III. Lærerne.

I Lærerpersonalet er der ingen Forandring foregaaet i det forløbne Skoleaar.

IV. Undervisningen.

De ugentlige Undervisningstimer have i det forløbne Aar været fordelte paa de enkelte Lærefag saaledes, som efterfølgende Schema udviser. 5te Kl. har i de 4 Matematiktimer været delt i et ældre og et yngre Hold; det Samme har været Tilfælde med 5te stud. Kl. i Græsk. Derimod have i Engelsk, Regning, Skrivning, Tegning og Gymnastik undertiden 2 eller 3 Klasser havt samlet Undervisning. I Sang have Disciplene været fordelte efter Stemmerne.

Fagene.	V.		IV.		III.		II.	I.	Summa.
	R.	S.	R.	S.	R.	S.			
Dansk	2		2		3		4	5	16
Tydisk	4		3		4		4	4	19
Fransk	2		3		4		4	„	13
Engelsk	4		4		4		2	2	14
Latin		9		8		6	„	„	23
Græsk		5		4	„	„	„	„	14
Religion	2		2		2		3	3	12
Historie	2	3	2		3		3	3	16
Geographi	1		2		2		2	2	9
Regning og Matematik	2	4	1	5	1	5	5	5	25
Naturlære	3		2		„	„	„	„	5
Naturhistorie	2		2		2		2	2	10
Skrivning	1		2		2		3	4	6
Tegning	1		1		1		2	2	6
Geometrisk Tegning .	2		1		1		„	„	3
Sang	2		2		2		2	2	4
Gymnastik	2		2		2		2	2	6
I Alt ugentlige Timer	36	38	36	37	38	37	38	36	201.

Undervisningens Fordeling imellem Lærerne har været følgende:

1. Rector Jørgensen: Latin i V S., Græsk i V S. B. og IV S.	18 T.
2. Adjunct Hoff: Tydski alle Klasser, Latin i V S.	27 —
3. Adjunct Rømer: Dansk i IV, III, II, I, Religion i alle Klasser	26 —
4. Adjunct Koefoed: Dansk i V, Latin i III S., Græsk i V S. A., Historie i V, IV, II, I, Skriv- ning i II, I	30 —
5. Adjunct Jespersen: Engelsk, Naturlære og Naturhistorie i hele Skolen	29 —
6. Adjunct Bang: Fransk og Geographi i alle Klasser, Historie i III.	25 —
7. Adjunct Lund: Mathematik og Regning i hele Skolen, Skrivning i V R., IV R., III, geometrisk Tegning i de tre Realklasser	30 —
8. Timelærer Hjorth: Tegning	6 —
9. Timelærer, Capt. Westh: Gymnastik	6 —
10. Timelærer, Musicus Suhr: Sang	4 —

Følgende Pensa ere i Aarets Løb gennemgaaede i de forskjellige Fag og Klasser.

Dansk.

I Kl. Til Øvelse i Oplæsning og grammatisk Analyse er benyttet Funchs, Røginds og Warburgs Læsebog. Klassen har læst det Vigtigste af Bojesens kortfattede Sproglære til § 47. Vers ere lærte udenad efter Psalmebog til Kirke- og Huusandagt. 3 Stile ugentlig efter Dictat.

II Kl. Samme Læsebog. Bojesens kortfattede Sproglære indtil „Forskjellige Arter af Sætninger“. Vers efter

Psalmebog til Kirke- og Huusandagt. 2 Stile om Ugen (Dictat, Gjengivelse af en Fortælling, Breve).

III Kl. Holsts prosaiske Læsebog. Bojesens kortfattede Sproglære. Digte efter Krossings poetiske Læsebog, forfra til S. 26. 2 Stile ugentlig (Omskrivning af Digte, selvvalgte Fortællinger, der oplyse Ordsprog, lette Skildringer).

IV Kl. Samme Læsebog. Bojesens Sproglære. Digte efter Krossings poetiske Læsebog, S. 26—39, S. 51—62. Een Stil ugentlig, i Almindelighed Fortællinger eller lette Udviklinger.

V Kl. Nordens Mythologi efter Kr. Arentzen og H. Thorsteinsson. Gjennemlæst paa Skolen: Holbergs Abracadabra, Jeppe paa Bjerget, Diderik Menschenschreck. Oehlenschläger: Palnatoke. Forf. til en Hverdagshistorie: Korsveien. J. L. Heiberg: Den farlige Taushed. F. Paludan-Müller: Nogle Afsnit af Adam Homo. En Del af Runebergs Fänrik Ståls sägner. 3 Stile om Maaneden. 1 Gang om Maaneden er et Digt lært udenad til Fremsigelse af hver Elev.

Tydsck.

I Kl. Rungs Læsebog for de lavere Klasser S. 1—62. Af Hjorts lille Sproglære Afsnittene om Kjendeord, Navneord, Hjelpeudsagnsord, regelmæssige Udsagnsord og Forholdsord.

II Kl. Samme Læsebog S. 62—181. Efter samme Sproglære hele Formlæren.

III Kl. Hjorts Læsebog S. 21—100. Efter Sammes større Sproglære hele Formlæren m. Undt. af Kjønslæren og Læren om de sammensatte Udsagnsord. 1 Stil ugentlig, skiftevis skreven paa Skolen og i Hjemmet.

IV Kl. Hjorts Læsebog S. 113—145; 195—235.

Efter Sammes større Sproglære hele Formlæren. Af Wolles „Materialier til at indøve den tyske Syntax“ Afsnittene om Navneord, Tillægsord og Udsagnsord. 1 Stil ugentlig, skiftevis skreven paa Skolen og i Hjemmet.

V Kl. Hjorts Læsebogs prosaiske Del S. 361—414; 526--542. Sammes poetiske Læsebog S. 109--140. Schillers „Wallensteins Lager“. Af hver Discipel er maanedlig opgivet et større Stykke af en tysk Klassiker, i hvilket han af og til er bleven prøvet. Efter Hjorts større Sproglære er Formlæren bleven repeteret. Ordfoiningslæren er læst efter Wolles „Materialier“. Hver Uge en Extemporalstil, hver anden Uge en Hjemmestil.

Fransk.

II Kl. Af Lassens Læsebog for Skolernes lavere Klasser, 2den Afdeling, S. 145—188 med Undtagelse af de poetiske Stykker og St. 29. Efter Ingerslevs Grammatik de vigtigste Regler af Lydlæren, om Artiklen, Fler-talsdannelsen, Adjectiverne, Talordene, Pronominerne og de regelmæssige Verber.

III Kl. Samme Læsebog S. 47—111 og extemporalt 19 Sider hist og her i 2den Afdeling. Det Vigtigste af Formlæren efter Ingerslevs Grammatik. Dels mundtligt dels ved Stil paa Skolen er gennemgaaet endel Stykker af Sibberns Stiløvelser (indtil Begyndelsen af Mai de 14 første Stykker).

IV Kl. Borrings Læsebog for Mellemlasser S. 90—109 og 185—226; extemporalt S. 145—153. Formlæren efter Abrahams Grammatik. Hveranden Uge mundtligt og hveranden ved Stil paa Skolen er af Sibberns Stilo-velser 1ste Afsnit gennemgaaet Stykkerne 22—54.

V Kl. Borrings Etudes Littéraires S. 1—46, 98—141,

166—184, 210—235. Hver anden Maaned ere Disciplene blevne prøvede i et paa egen Haand læst Stykke af Souvestres *Au coin du feu*: paa denne Maade er læst de 6 første Fortællinger (S. 1—144. édit. Mich. Lévy). Efter Abrahams Grammatik Formlæren samt af Syntaxen det Vigtigste af Læren om Artiklerne, om Kasus, om Adjectiverne og Talordene, samt om Pronominernes Brug. Efter Sibberns Stiløvelser 2det Afsnit Stykkerne 94—97 (ved mundtlig Oversættelse).

Engelsk.

I Kl. Mariboës engl. Læsebog forfra til S. 25 og Stavning.

II Kl. Samme Bogs 9de—16de og det 27de Stykke. Mariboës Formlære fra Artiklen til Verberne.

III R. *The Children of the new forest* by Marryat forfra til S. 61. Mariboës Formlære fra Artiklen til S. 72, dog er Verberne læst efter Bresemanns *Parleur*. En Stil om Ugen efter Mariboës Stiløvelser.

IV R. Samme Bog fra S. 77—265. Mariboës Formlære fra Artiklen og ud. Bresemanns *Parleur Familiar Phrases* S. 83—94. En Stil om Ugen paa Skolen efter Mariboë, og Stilen lært udenad.

V R. *The Sketch Book* af W. Irving S. 18—25 og *American Notes* by Ch. Dickens 1ste, 2det, 4de, 9de, 13de, 14de, 16de, 17de, 18de Kapitel, samt fra S. 117—128. Mariboës Formlære. En Stil om Ugen paa Skolen efter den angivne Bog, og Stilen lært udenad.

Latin.

III S. Formlære efter Madvig. Kjærs latinske Læsebog for Begyndere S. 1—36. I Slutningen af Aaret Stiløvelser efter Trojel.

IV S. Af Cornelius Nepos: Miltiades—Alcibiades, Ciceros 1ste, 2den og 3die Tale mod Catilina. Formulæren er repeteret, og af Ordføiningslæren er læst Kasuslæren og hvad Forfatterlæsningen gav særlig Anledning til at medtage. 2 Stile ugentlig, hvoraf den ene altid er skreven paa Skolen, for største Delen efter Trojels Materialier.

V S. 3die Bog af Virgils Æneide, Cicero de amicitia og Talen de imperio Pompeji, samt cursorisk Talerne pro Ligario og pro Dejotaro. Det Vigtigste af Syntaxen efter Madvigs Sproglære. Ugentlig 2 Stile eller 1 Stil og 1 Version.

Græsk.

IV S. Det Vigtigste af Tregders Formulære. Lunds græske Læsebog S. 8—29.

V S. B. Xenophons Anabasis 1ste Bog, Homers Odyssee 6te Bog, Herodots 5te Bog de 35 første Captl. Tregders Formulære. Af Ordføiningslæren er mundtlig meddelt, hvad Forfatterlæsningen gav særlig Anledning til at udhæve.

V S. A. Xenophons Anabasis 1ste Bog Capp. 1—8. Xenophons Socratiske Mærkværdigheder 1ste Bog. Herodots 5te Bog Capp. 23—51. Homers Odyssee 6te Bog og desuden som Extemporallæsning paa Skolen 11te Bog. Tregders Formulære. Af Ordføiningslæren er mundtlig meddelt, hvad Forfatterlæsningen gav Anledning til.

Religion.

I Kl. Balslevs Lærebog til S. 30; Daugaards og Stochholms Bibelhistorie til S. 70.

II Kl. Samme Lærebog fra S. 30 til S. 65; samme Bibelhistorie fra S. 70.

III Kl. Balslevs Lærebog; Herslebs større Bibelhistorie til S. 72.

IV Kl. Krog Meyers Lærebog til § 63; Herslebs større Bibelhistorie fra S. 72 til 159.

V Kl. Krog Meyers Lærebog fra § 63 til 124; Herslebs større Bibelhistorie fra S. 124 til 159 og fra S. 241 til 283, samt 1ste og 2den Periode.

Historie.

I Kl. Kofods fragmentariske Fremstilling af Historiens vigtigste Begivenheder S. 1—94.

II Kl. Samme Bog S. 94—214.

III Kl. Allens Lærebog i Fædrelandets Historie.

IV Kl. Allens Lærebog i Fædrelandets Historie.

V R. Den nyere Historie fra Reformationen til den franske Revolution efter Bohr. Den gamle Historie efter Kofods fragmentariske Fremstilling.

V S. De asiatiske Staters og Grækenlands Historie, væsentlig efter Thrige. Middelalderens Historie efter Bohr.

Geographi.

I Kl. Rimestads mindre Lærebog S. 1—57 (Indledning og Danmark, Norge og Sverrig).

II Kl. Samme Lærebog fra S. 62 (Vesteuropa) -- S. 116 (Asien).

III Kl. Samme Lærebog fra S. 116 ud (Asien, Afrika, Amerika og Australien).

IV Kl. Efter Munthes Geographi omarbejdet af Velschow Europa med Undtagelse af Danmark.

V Kl. Verdensdelene udenfor Europa efter samme Lærebog. Det ældre Parti har desuden repeteret Danmarks Geographi efter Erslevs den danske Stats Geographi og det øvrige Europa efter Rimestads mindre Lærebog.

Regning.

I Kl. Eleverne ere her, som i de andre Klasser, paa et noget forskjelligt Stadium; indøvet er Regning med benævnte Tal og Brøk.

II Kl. Regning med Brøk og Reguladetri; de 3 øverste Elever ere komne langt videre.

III Kl. Reguladetri og Procentregning; Enkelte ere videre fremme.

IV Kl. Reguladetri, Procentregning og simpel Renteregning; en Enkelt er kommen videre.

V R. Reguladetri, Procentregning og simpel Renteregning.

Hoffmejers Ledetraad er benyttet ved Regneundervisningen.

Mathematik.

III Kl. Steens elementære Arithmetik til Proportionslæren. Mundts Geometri til 3die Capitel.

IV Kl. Proportioner, Decimalbrøk og Potens til Nr. 25 i elementær Algebra, efter Steens Lærebøger. Mundts Geometri Capitel 3, 4 og 5 med Forbigaaelse af Nr. 303—320 og 331—344.

V B. Læren om Potens, Rod, Logarithme og Ligninger af 1ste Grad med een Ubekjendt samt Opløsning af Ligninger af 2den Grad efter Steens elementære Algebra. Mundts Plangeometri fra den practiske Dels 4de Capitel ud, og hele Lærebogen repeteret.

V A. Jürgensens Arithmetik. Mundts Plangeometri. Plantrigonometri gennemgaaet efter Ramus. Skriftlige Op-gaver en Gang om Ugen.

Naturlære.

IV R. Ørsteds Naturlære forfra til Mariottes Lov.

V R. Samme Bog fra almindelig Bevægelseslære til Luftf. Legemers Bevægelse, og Petersens chemiske Physik Varmelæren og Meteorologie til Vindene.

Naturhistorie.

I Kl. Lütkens Begyndelsesgrundene, Mennesket, Pattedyr og Fugle.

II Kl. Samme Bog, Mennesket, Pattedyr, Fugle, Krybdyr, Padde og Fiske.

III Kl. Samme Bog, Mennesket, Hvirveldyr, Bløddyr, Leddyr.

IV Kl. Lütkens Naturhistorie, Fiske og Bløddyr. Vaupels Plantelære, Plantens Form.

V Kl. Lütkens Naturhistorie, Mennesket, nogle Ordner af Pattedyrene, Bløddyrene. Vaupels Plantelære, nogle vigtigere Familier. Ældre Afdeling endvidere repeteret, hvad tidligere er læst. — I Mineralogie og Geognosie er gennemgaaet et Kursus tildels efter Schillings kleine Schul-Naturgeschichte, 8te Aufl. og efter Skolens Mineralsamling.

Tegning.

III, IV og V Realklasser ere øvede i plangeometrisk Tegning tildels efter Johnsens Opgaver; V R tillige i Projectionstegning efter Hetsch & Ursin. I Frihaandstegning ere I, II, III R. og IV R. øvede efter Helstedes Apparat, V R. har aftegnet Gibsfigurer tildels med Schattering.

I Skrivning, Sang, Gymnastik og Svømning har Undervisningen været fremmet som tidligere.

V. Videnskabelige Samlinger.

1. Skolebibliotheket.

Siden Afslutningen af den i forrige Aars Beretning meddelte Fortegnelse har Skolebibliotheket modtaget følgende Tilvæxt, hvoraf det med * betegnede er sendt fra Ministeriet:

- *Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv. III B. 2 H. Kbh. 1862.
- C. F. Allen, Haandbog i Fædrelandets Historie. 6te Udg. Kbh. 1863.
- S. Ankjær, Geographisk-statistisk Haandbog. II B. 23—26 H. Kbh. 1862—63.
- *H. L. d'Arrest, Instrumentum magnum aequatoreum in Specula Universitatis Hauniensis nuper erectum. Haun. 1861. Indbydelsesskrift fra Universitetet.
- C. Berg, Græsk Formlære. Kbh. 1862.
- A. Chéruel, Dictionnaire historique des institutions moeurs et coutumes de la France. I—II Part. Paris 1855.
- H. N. Clausen, Nyt Tidsskrift for udenlandsk theologisk Litteratur. 1862. 2—4 H. 1863. 1 H. Kbh.
- H. B. Dahlerup, Naturphilosophiske og kulturhistoriske Betragtninger. Kbh. 1862.
- △—△, Hvortil trænger den lærde Skole. Kbh. 1862.
- L. Dietrichson, Nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst. I B. Kbh. 1862.
- L. Dietrichson, Indledning i Studiet af Sveriges Literatur. Kbh. 1862.
- L. Dietrichson, Indledning i Studiet af Danmarks Literatur. Ups. 1860.
- L. Engelstoft, Udvalg af L. E. Skrifter. III B. Kbh. 1862.

- Epicteti Manuale et Cebetis Tabula Graece et Latine.
 Rec. J. Schweighæuser. Lips. 1798.
- *T. H. Erslew, Supplement til Almindeligt Forfatter-Lexicon.
 9 H. Kbh. 1861.
- F. Fa'brius, Dansk Bogfortegnelse for Aarene 1841—58.
 Register. Kbh. 1862.
- B. J. Fog, Om det theologiske Studium. Kbh. 1861.
- C. Fog, C. Lütken og C. Vaupell, Tidsskrift for populære
 Fremstillinger af Naturvidenskaben. IV B. 3—6 H.
 V B. 1—2 H. Kbh. 1862—63.
- *G. Forchhammer, Oversigt over det Kongelige danske
 Videnskabernes Selskabs Forhandlinger i Aaret 1861
 (Nr. 4—6). Kbh.
- *E. Frisenberg Nielsen, Den antike Skepticisme. Kbh.
 1862. Doctordisputats.
- A. Fryxell, Berättelser ur Svenska Historien. 30—31 D.
 Stockh. 1862.
- J. u. W. Grimm, Deutsches Wörterbuch. III B. 7—8 L.
 Leipz. 1862.
- M. Guizot, Histoire du gouvernement représentatif en
 Europe. V. I—II. Par. 1851.
- C. Hansen, Regnebog for Seminarier og høiere Realskoler.
 Kbh. 1862.
- H. O. Hansen, Den norske Literatur fra 1814 indtil vore
 Dage. Kbh. 1862.
- V. Hansen, Physisk-meteorologisk Atlas. 3 Kaart. Kbh.
 1862.
- *P. S. V. Heegaard, Den Herbartske Philosophi. Kbh.
 1861. Doctordisputats.
- J. L. Heiberg, Samlede Skrifter. Prosaiske Skrifter. II B.
 Afbildninger til 9de B. Poetiske Skrifter. 3—11 B.
 Melodier. Kbh. 1862.

- E. Heis, Wochenschrift für Astronomie, Meteorologie und Geographie. V Jahrg. Nr. 19—53. VI Jahrg. Nr. 1—17. Halle 1862—63.
- L. N. Helveg, Den danske Kirkes Historie til Reformationen. 4 H. Kbh. 1862.
- Historiae Augustae scriptores sex. I—II. Bip. 1787.
- P. Hjort, Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Historie. Literarhistorisk Afdeling. I—II B. Kbh. 1862.
- A. v. Humboldt Kosmos. V B. 1—2 Abth. Stuttg. 1862.
- F. Jacobsen, Et Aar i Grønland. Kbh. 1862.
- *C. A. E. Jessen, Undersøgelser om nordisk Oldhistorie. Kbh. 1862. Doctordisputats.
- C. Juell og F. Knudsen, Slesvigske Provindsialefterretninger. Ny Række. III B. 1—5 H. IV B. 1—2 H. Kbh. 1862—63.
- G. Kirchhoff, Untersuchungen über das Sonnenspectrum und die Spectren der chemischen Elemente. Berl. 1862.
- F. Klee, De europæiske Staters Historie siden 1815. 21—24 H. Kbh. 1862.
- A. H. V. Larpent, Franske Stiløvelser. Kbh. 1863.
- *A. C. P. Linde, Meddelelser angaaende Kjøbenhavns Universitet, den polytechniske Lærestanstalt o. s. v. i Aarene 1849—1856. 6 H. Kbh. 1862.
- T. Livii Historiarum Romanarum libri qui supersunt. Ex rec. J. N. Madvigii. Edd. J. N. Madvigijs et J. L. Ussingius. Vol. II. P. 1—2. Haun. 1862—63.
- T. B. Macaulay, Speeches. Vol. I—II. Leipz. 1853.
- J. Malling, Trestemmige Sange for Sopran, Alt og Bas. 1ste Saml. Kbh. 1860.
- J. Marcou, Carte geologique de la terre. Winterth. 1861.
- *Statistiske Meddelelser. 1 B. Kbh. 1862.

- P. A. Munch, Det norske Folks Historie. Anden Hovedafdeling. I B. 4—7 H. II B. 1—2 H. Christ. 1862—63.
- R. Nielsen, Forelæsninger over „Philosophisk Propædeutik“. Kbh. 1862.
- Nordiske Oldskrifter udg. af det nordiske Literatur-Samfund. XXX og XXXI. Oldnordisk Ordforninglære af G. F. V. Lund. 2—3 H. Kbh. 1862.
- A. Petermann, Mittheilungen aus Justus Perthe's geographischer Anstalt über wichtige neue Erforschungen auf dem Gesamtgebiete der Geographie. 1862. V—XII. Ergänzungsh. 8—10. 1863. I—IV. Gotha.
- N. M. Petersen, Nordisk Mythologi. 2 Udg. Kbh. 1862.
- *N. M. Petersen, Nogle uddrag af forelæsninger vedkommende de nordiske Sprog. Kbh. 1861. Indbydelsesskrift fra Universitetet.
- J. C. Poggendorff, Annalen der Physik und Chemie. 1862. No. 4—12. Leipz.
- W. Preyer und F. Zirkel, Reise nach Island im Sommer 1860. Leipz. 1862.
- *Programmer fra 1 Skole i Danmark for 1861, 23 Skoler i Danmark og Slesvig for 1862, 7 i Holsten og Lauenburg for 1862, 1 i Norge for 1860 og 11 for 1861, 29 i Sverrig for 1860 og 29 for 1861.
- C. F. Rammelsberg, Handbuch der Mineralchemie. Leipz. 1860.
- K. Rovsing, Om Sprogundervisningen i de lærde Skoler. Kbh. 1863.
- T. S. Rørdam, Ny kirkehistoriske Samlinger. II B. 4 H. Kbh. 1862.
- Samlingar utg. af svenska Fornskrift-Sällskapet. 34—36 H. G. E. Kleming, Heliga Birgittas Uppenbarelser. II—III B. Stockh. 1860—61.

- J. C. Schiødte, *Naturhistorisk Tidsskrift. Tredie Række.* II B. 1—2 H. Kbh. 1863.
- O. Schlömilch, *Grundzüge einer wissenschaftlichen Darstellung der Geometrie des Maasses.* I—II. Eisen. 1859—62.
- T. Schou, *Elementær Statik.* Kbh. 1862.
- P. J. Selby etc., *The annals and magazine of natural history.* No. 53—64. Lond. 1862—63.
- F. Simony, *Physiognomischer Atlas der Oesterreichischen Alpen.* Gotha 1862.
- K. v. Spruner, *Historisch-geographischer Hand-Atlas.* I—III Abth. Gotha 1854—55.
- M. G. G. Steenstrup, *Dansk Maanedsskrift.* 1862. I B. 3—6 H. II B. 1—6 H. 1863. I B. 1—4 H. Kbh.
- *H. Stephanus, *Thesaurus Graecae linguae.* Vol. I. F. 10. Par. 1862.
- *Statistisk Tabelværk. Ny Række. 22 B. Kbh. 1861.
- P. Tauber, *Dyreriget's Naturhistorie.* Kbh. 1862.
- Terlon, *Historiske Merkværdigheder.* Oversat ved A. S. Dellgast. I—II D. Kbh. 1753—54.
- Aug. Thierry, *Histoire de la conquête de l'Angleterre par les Normands.* I—IV T. Par. 1856.
- Am. Thierry, *Récits de l'histoire Romaine au Ve siècle.* Par. 1862.
- A. Thomsen og J. Thomsen, *Tidsskrift for Physik og Chemi.* 1862. 6—12 H. 1863. 1—3 H. Kbh.
- Tidsskrift for Philologi og Pædagogik.* III Aarg. 4 H. IV Aarg. 1—2 H. Kbh. 1862.
- Toepfer, *Udvalg af den nyere tyske Literatur.* 1—3 H. Kbh. 1862.
- J. P. Trap, *Statistisk-topographisk Beskrivelse af Hertugdømmet Slesvig.* 2—3 H. Skildrende Bilag. 1 H. Kbh. 1862—63.

3. Den mineralogiske Samling

er bleven forøget med:

Guldalm fra Australien, foræret af Discipel Nielsen.

Kryolith, stor Blok

Jernspath, stort Stykke }
 Blyspath } ved Hr. Koff.-Kapt. Sonne.
 Kobberkiis }

Basalt, stor Blok, Island, Eyjafjördur

Lava, „ „ Vopnafjördur } fra Adj.

Hornblendeskifer, Finland. } Jespersen.

Gneis, stor Blok

Gneis med Svovlkiisaarer.

Grønleer fra Allinge i forskjellige Varieteter, foræret af
 Marchmann jun. i Allinge.

Straalkiiskugle, foræret af Pedel Larsen.

En Sten, uægte forgyldt med Svovljern, foræret af Hr.
 Fisker Thorn.

Samlingen indeholder ca. 340 Stkr.

En Flintekile, foræret af Hr. Borger-Kapitain Sonne i Nexø.

4. Den physiske Samling

er bleven forøget med:

Et Mariottes Rør.

En høi, aaben Glasklokke.

En Ring og en Kugle.

Samlingen tæller ca. 76 Apparater.

Det nye Laboratorium er blevet forsynet med en stor Del Glassager, saasom Kolber, Retorter, Flasker, Glas o. s. v.; med Digler og med en Vindovn og en Comfur, samt:

- 1 Bord.
 1 Destillerkjedel.
 1 Jernmorter.
 1 Sæt Vægtlodder }
 1 Bismer } tiendedels.

Laboratoriets Samling bestaaer af ca. 175 Stkr.

Laboratoriet er blevet benyttet foruden i Skoletiden enkelte Søndage til Øvelser for nogle af de ældre Disciple.

Ligesom Samlingerne hidtil ere blevne foreviste Enhver, der har ønsket at see dem, af den tilsynsførende Lærer, Adj. Jespersen, saaledes vil det stedse være Sammes Glæde at gjøre dem tilgængelige for en Kreds større end den, Skolens snævre Grændser indeslutte.

5. Discipelbibliotheket

er blevet forøget med følgende Bøger:

N^o

887. C. V. Rimestad: Pekings Erobring og Krigen i Nord-america.
 888. Beatus Dodt: Mit Hjem.
 889. E. Souvestre: En Oldings Erindringer.
 890. Hoffmann: Fire Fortællinger.
 891. Fru M. S. Schwartz: Uskyld og Brøde.
 892. Hauch: Valdemar Seier. .
 893—95. Ewald: Familien Nordby.
 896. J.: Skizzer af Hverdagslivet.
 897—98. Runeberg: Fänrik Ståls sägner.
 899. John Cassell: America i vor Tid.
 900. Huset paa Klippen. Solstraalefortælling.

- 901—2. Miss Muloch: John Halifax.
 903. I Hjemmet for 1862.
 904. Skandinavisk Folkemagazin for 1862.
 905. Skolelærerens Døttre. Original Fortælling.
 906. Amys Kjøkken. Solstraalefortælling.
 907—15. J. L. Heibergs poetiske Skrifter. (Laan fra Skolens
 Bibliothek).
 916—18. Cousine Stella. Roman efter det Engelske.

VI. Skolebeneficier.

Beneficium af fri Undervisning for dette Skoleaar har været tilstaaet følgende Disciple:

1. C. N. E. Siersted.
2. C. H. D. Zahrtmann.
3. P. C. V. Meyn.
4. N. H. T. Meyn.
5. A. P. Borgen.
6. W. F. M. R. Norup.
7. T. A. Hansen.
8. H. L. Bidstrup.
9. M. P. Ancher.
10. A. B. Rønne.
11. L. M. Schou.
12. A. W. Boss.
13. C. F. J. B. Torné.
14. C. M. Ellebye.
15. E. F. Sonne.
16. L. N. J. Holm.

VII. Skolebygningen.

I Skolens Indbydelsesskrift for det forrige Aar er der meddelt Beretning om, at der i Finantsloven for 186²/₆₃ var bevilget indtil 15000 Rdl. til Opførelse af en ny Rectorbolig ved Rønne høiere Realskole og Forandring af den forrige Rectorbolig til Skolebygning. Jeg har nu den Glæde at kunne berette, at den sidstnævnte og mest paatrængende Del af dette Byggeforetagende er i Løbet af indeværende Skoleaar bleven fuldført, saa at Skoleundervisningen sluttedes i den gamle Skolebygning d. 27de Septbr. og, efterat Omflytningen af Inventariet var tilendebragt, atter aabnedes i

det nyindrettede Locale d. 3die Octbr. Herom har jeg under 7de Octbr. tilsendt Kirke- og Undervisningsministeriet Underretning og tilføiet, at det var mit tillidsfulde Haab, at det store Gode, som ved Ministeriets Forsorg er bleven Skolen til Del, i en lang Fremtid vil bære kjendelige Frugter til Oplysnings og sand Dannelses Fremme. Det vedføjede Grundrids vil give tilstrækkelig Underretning om det nye Skolelocales Indretning og Anvendelse.

Den tilbagestaaende Del af Arbeidet, Indretningen af et Bibliotheklocale for Skolen og en Bolig for Rector, er nu saavidt fremmet, at den reiste Bygning forventes i Løbet af Sommermaanederne at blive færdig og i Efteraaret at kunne tages i Brug.

VIII. Udtog af Skolens Regnskab

for Finantsaaret 1862—63.

Indtægt.

Beholdningen fra forrige Finantsaar	1539 Rd. 29½Sk.
Ifølge Decision paa forrige Aars Regnskab	„ — 16 —
Renter af Skolens rentebærende Formue	168 — 36 —
Skolecontingenter	949 — 80 —
Forskjellige Indtægter	176 — „ —
Tilskud fra den almindelige Skolefond	12,500 — „ —
Indeholdt i Læreres Gager	124 — 26 —
Indkommet ved den gamle Skolebygning	
Salg til Nedbrydelse	252 — 22 —
	<hr/>
	15,710 Rd. 17½Sk.

Udgift.

Lærernes faste Gager med Tillæg og Pedellens Lønning	7000 Rd.	„	Sk.
For Timeundervisning	863	—	30 —
Pensioner	861	—	23 —
Til Bibliotheket og videnskabelige Anstalter	303	—	17 —
Bygningernes og Inventariets Vedligeholdelse	336	—	20 —
Brændsels- og Belysningsforbrødenheder .	217	—	3 —
Skatter og Afgifter	41	—	50 —
Regnskabsføringen	200	—	„ —
Forskjellige løbende og ekstraordinære Udgifter	194	—	5 —
Overs. til Livrente- og Forsørgelsesanstalten	97	—	5 —
Indretningen af et nyt Skolelocale og Opførelsen af en ny Rectorbolig og Bibliothekslocale	4572	—	79 —
Indbetalt i Bornholms Sparekasse . . .	120	—	„ —
Udsat Capital	4	—	34 —
Restance	1	—	16 —
	<hr/>		
	14,811 Rd.	90	Sk.
lignet med Indtægten	15,710	—	17½ —
	<hr/>		
b bliver Beholdningen	898 Rd.	23½	Sk.
	<hr/>		

Schema

over Examinationens Gang ved de offentlige Examina
i Rønne høiere Realskole 1863.

A. Afgangsexamen for studerende Disciple.

Første Del.

1. Den skriftlige Prøve.

Torsdag d. 25de Juni Kl. 4--8. Tydsk Stil.

2. Den mundtlige Prøve.

Torsdag d. 16de Juli Kl. 8. Tydsk.

-- 4. Fransk.

Fredag d 17de -- -- 8. Geographi.

-- 4. Naturhistorie.

Til denne Examen indstille følgende 5 Disciple sig:
C. R. J. Kaufmann, C. N. E. Siersted, C. H. D.
Zahrtmann, H. P. L. Meyn, A. P. Borgen.

Afgangsexamen for Realdisciple vil iaar ikke blive afholdt.

B. Hovedexamen.

1. Den skriftlige Prøve.

Lørdag d. 11. Juli.

Kl. 8--11. V, IV, III. Dansk Stil.

-- 8--9. I. Dansk Stil.

-- 9--10½. II. Dansk Stil.

-- 3--6. VR, IV R. Engelsk Stil; V S, IV S. Latinsk
Stil; II, I. Regning.

Måndag d. 13de Juli.

- Kl. 8--11. V R, IV, III. Regning; V S. Latinsk Version.
 -- 3--6. V A, Mathematisk Udarbeidelse; V B, IV.
 Tydsk Stil.

2. Den mundtlige Prøve.

Onsdag d. 15de Juli.

- Kl. 8--9 $\frac{1}{2}$. II, I. Dansk.
 -- 10--12. II, I. Tydsk.

Torsdag d. 16de Juli.

- Kl. 8--10 $\frac{1}{2}$ og 11--12 $\frac{1}{2}$. V. Kl. 8--9 $\frac{1}{2}$. II, I. Historie.
 Tydsk. -- 9 $\frac{1}{2}$ --10 $\frac{1}{2}$. IV. Religion.
 -- 12 $\frac{1}{2}$ --1. III S. Latin. -- 11--1. IV, III. Geographi.
 -- 4--7. V. Fransk. -- 4--5 $\frac{1}{2}$. III. Tydsk.
 -- 5 $\frac{1}{2}$ --7. IV. Mathematik.

Fredag d. 17de Juli.

- Kl. 8--10 $\frac{1}{2}$. V. Geographi. Kl. 8--9 $\frac{1}{2}$. III. Mathematik.
 -- 9 $\frac{1}{2}$ --10 $\frac{1}{2}$. IV. Naturhistorie.
 -- 11--1. V. Religion. -- 11--1. III R, II. Engelsk.
 -- 4--6 $\frac{1}{2}$. V. Naturhistorie. -- 4--5 $\frac{1}{2}$. II, I. Religion.
 -- 6 $\frac{1}{2}$ --7. I. Engelsk. -- 5 $\frac{1}{2}$ --7. IV. Tydsk.

Lørdag d. 18de Juli.

- Kl. 8--10 $\frac{1}{2}$. V. Historie. Kl. 8--9. III. Religion.
 -- 9--10 $\frac{1}{2}$. II, I. Geographi.
 -- 11--12. IV. Historie. -- 11--12. III. Dansk.
 -- 12--1. IV S. Græsk. -- 12--1. III. Naturhistorie.
 -- 4--7. V S. Latin. -- 4--5 $\frac{1}{2}$. II, I. Naturhistorie.
 -- 5 $\frac{1}{2}$ --7. V R, IV R. Engelsk.

Mandag d. 20de Juli.

Kl. 8--11. V S. Græsk.	Kl. 8--9½. III. Fransk.
	-- 9½--11. II. Fransk.
-- 11½--1. VR,IVR. Naturlære.	-- 11½--1. IV S. Latin.
-- 4--7. V. Mathematik.	-- 4--5. III. Historie.
	-- 5--6½. IV. Fransk.

Onsdag d. 15de Juli Kl. 4 afholdes Svømmeprøve.

Tirsdag d. 21de Juli Kl. 11 prøves de til Optagelse i Skolen anmeldte Disciple.

Onsdag d. 22de Juli Kl. 11 offentliggjøres Prøvernes Udfald og Omflytningen i Klasserne. Derefter indtræder Sommerferien.

Mandag d. 24de August Kl. 8 begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

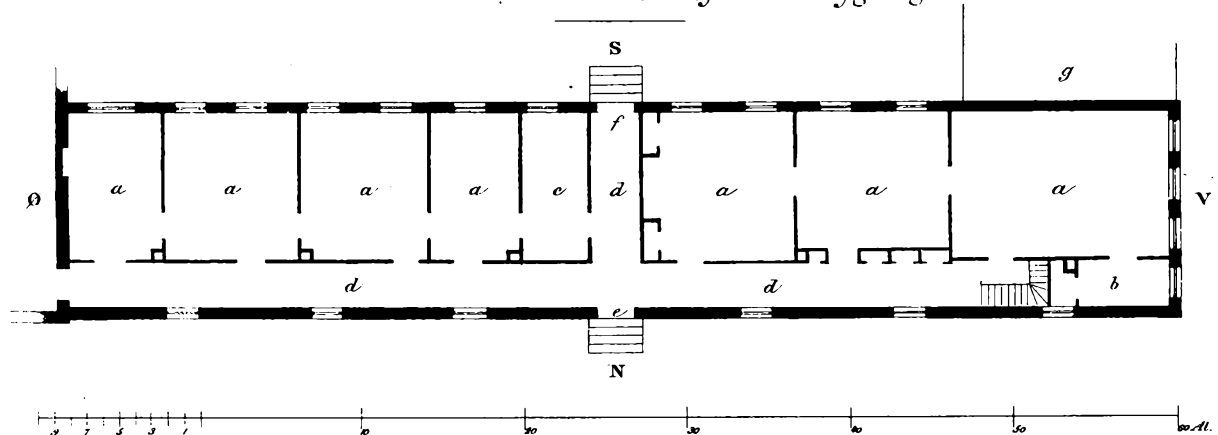
Til at overvære de mundtlige Prøver og Bekjendtgjørelsen af Prøvernes Udfald indbydes herved Disciplenes Fædre og Foresatte, samt Enhver, der har Interesse for Skolen.

G. S. Jørgensen.

Rettelse.

Side 27, 5te Linie skal istedetfor: paa Valpladsen staae: i Kampen
mod andre Hellenere.

Grundrids
af
Rønne højere Realskoles nye Skolebygning

<i>a. Klasseværelser.</i>	<i>e. Indgang fra Gaden.</i>
<i>b. Laboratorium.</i>	<i>f. Indgang fra Gaarden.</i>
<i>c. Lærerværelse.</i>	<i>g. Port.</i>
<i>d. Korridor.</i>	

